

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМ. В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА

УКРАЇНА У ФОКУСІ ІНОЗЕМНИХ ЗМІ

Квітень 2021

**УКРАЇНА У ФОКУСІ
ІНОЗЕМНИХ ЗМІ:
РЕФЕРАТИВНО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД**

Квітень 2021

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Виконавці проєкту:

Т. Полтавець (відповідальна за випуск),
А. Березельський (інфографіка),
О. Карашук, І. Соболева,
В. Вакульчук

ЗМІСТ

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС..... 3

**РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД
НАЙБІЛЬШ ЗНАЧИМИХ ПУБЛІКАЦІЙ**

Суспільно-політичні процеси 23

Пандемія Covid-19 25

Українська армія 26

Соціально-економічні процеси 27

Міжнародні процеси/зв'язки 28

Російсько-українське протистояння..... 33

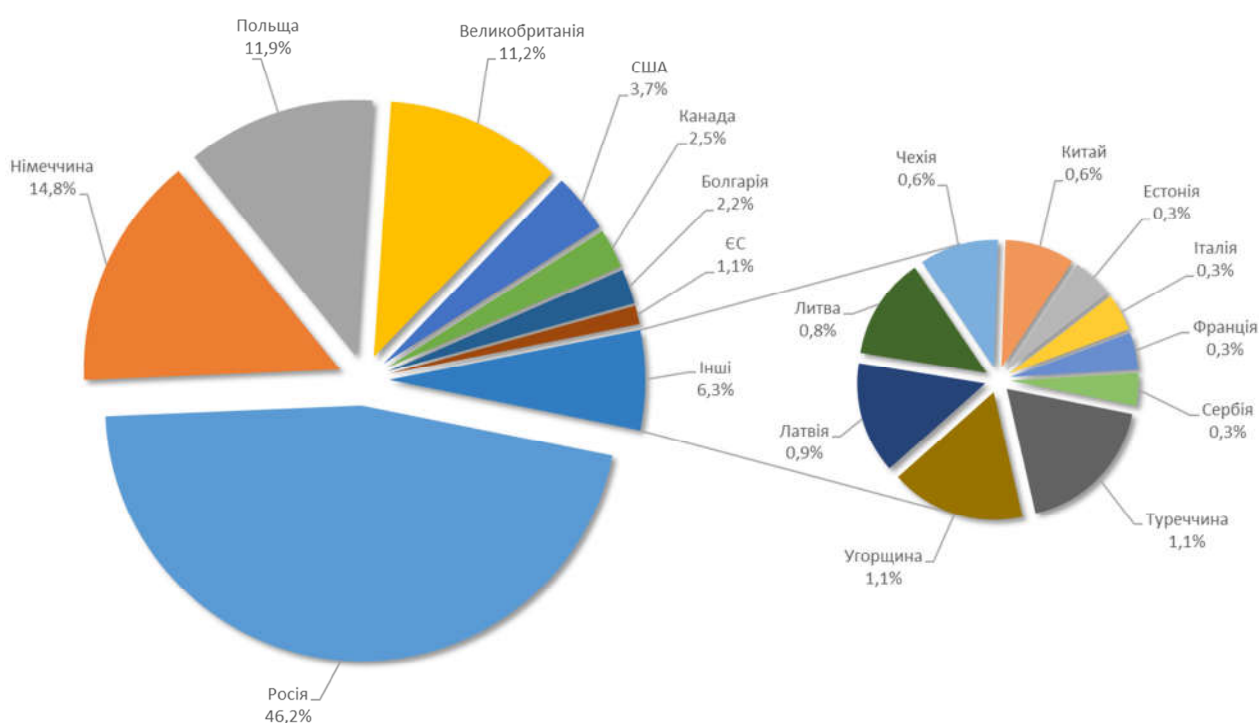
Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

Аналітичний ракурс

Моніторинг інформаційного поля за темою «Україна у фокусі іноземних ЗМІ» за період з 1 по 30 квітня 2021 р. дозволив виявити та проаналізувати 2705 публікацій. Загальна кількість відібраних для аналізу матеріалів за даний період складає 1247 публікацій, що надрукована російськими ЗМІ та 1458 – західними ЗМІ, що у відсотковому відношенні становить 46,2 % та 53,8 % відповідно. Високий показник згадуваності України у ЗМІ пов'язаний з нарощуванням Росією військових сил та техніки на російсько-українському кордоні та загостренням ситуації у зоні російсько-українського конфлікту на Донбасі. Як показало дослідження, дану проблему обговорювали у всьому світі, про що свідчать результати відбору: деякі міжнародні видання, що довгий час не згадували про Україну активізувалися.

Діаграма 1. Співвідношення кількості публікацій за країнами світу

Аналіз інформаційного поля продемонстрував, що у квітні провідні зарубіжні ЗМІ активно висвітлювали питання російсько-українського протистояння, ескалації конфлікту та загострення ситуації на Сході України. Найважливішою темою в українському сегменті, у даний досліджувальний період, постала проблема безпеки не тільки в Україні, а й у Європі в цілому. Нарощування військових сил та техніки на російсько-українському кордоні та в окупованому Росією Криму, під виглядом військових навчань, викликало занепокоєння у міжнародних колах. Німецьке видання **Sueddeutsche Zeitung** у публікації *Machtprobe an der ukrainischen Grenze* («Випробування сили на українському кордоні») від 03.04.2021 р. аналізує ситуацію на прикордонній території між Росією та Україною і робить висновки, щодо наслідків таких дій. У період загострення ситуації, спостерігачі та експерти намагалися розібратися в намірах Росії, що стоять за нарощуванням сил, які, як вважали, не є військовими навчаннями. Київ звинувачував Москву в загостренні ситуації на південному сході України, тим часом у Кремлі заявляли, що всі

розміщення російських військ були оборонними та нікому не загрожували. З огляду на серйозні наслідки можливого нового наступу Росії на Україну, у міжнародній спільноті викликало безліч запитань на які намагалися відповісти експерти. Про це та інше можна прочитати у статті видання **The national interest** – *Are Russia and Ukraine Headed for a War?* («Чи йдуть Росія та Україна до війни?») від 09.04.2021 р. свою точку зору у даній проблемі висловив оглядач із закордонних справ журналу Time І. Бреммер. На його думку «Україна – стратегічно важлива країна, яку Москва вважає за необхідне тримати під своїм впливом». Детальніше у статті *What Happens Next in the Rising Violence Between Ukraine and Russia* («Що буде далі у наростаючому насильстві між Україною та Росією») від 10.04.2021 р. Аналіз передумов та можливих сценаріїв розвитку військових дій у статті *«Вопрос войны еще не решен»* російського видання **«Новая газета»** від 10.04.2021 р.

У коментарях, присвячених переміщенню військових частин російської армії до її кордону з Україною, автори провідних німецьких видань закликали політиків до рішучих дій у відповідь, у разі російського вторгнення. З оглядом публікацій провідних німецьких ЗМІ можна ознайомитися у матеріалі **DW** *«Німецька преса про війська Росії на кордоні з Україною: Захід має дати відсіч»* від 06.04.2021 р. Також, видання опублікувало фокус публікацій міжнародних ЗМІ, які пропонували як діяти у випадку зростаючої загрози російського вторгнення в Україну, детальніше у статті *«Міжнародна преса про ескалацію на кордоні з Росією: Україна, як Тайвань»* від 09.04.2021 р.

Починаючи з березня, у російських ЗМІ почали з'являтися матеріали, що стосувалися повномасштабної війни в Україні, проте українські медіа дану проблему не розглядали так гостро. П. Андрусечко, журналіст і коментатор New Eastern Europe, який спеціалізується на українських питаннях, наголошує, на тому що немає жодних вказівок на те, що відбудеться ще одна «велика війна», однак сценарій ескалації зі збільшенням кількості жертв цілком реальний. Детальніше у аналітичному матеріалі *What's behind Moscow's possible escalation in Donbas* («Що стоїть за можливою ескалацією Москви на Донбасі») опублікованому виданням **New Eastern Europe** від 11.04.2021 р.

Журналіст німецької медіа-компанії DW, аналізуючи ситуацію на українсько-російському кордоні, стверджував, що дані дії з боку Росії – шантаж, але внутрішні фактори Росії або геополітичні проекти можуть підштовхнути до війни, включаючи економічні проблеми, падіння рейтингу правлячої партії «Єдина Росія» та ситуацію навколо опозиціонера О. Навального. Також Кремль хоче «випробувати» нового президента США Джо Байдена, оскільки «на думку російської влади, Україна не є незалежною у своїх діях, а служить полем бою з американцями». Детальніше у матеріалі *«Чи нападе Путін на Україну? Редакція DW намагається з'ясувати наміри російського президента. Якщо так, то коли?»* опублікованому виданням **wPolityce** від 08.04.2021 р. Колишні офіційні особи США розцінили дії Росії, як спробу протестувати нову адміністрацію Д. Байдена, яка все ще розробляє нову стратегію щодо Росії, такої думки дотримуються автор статті *«Нарощування сил Росії на кордоні з Україною ставить команду Д. Байдена в незручне становище»* опублікованій виданням **Foreign Policy** від 02.04.2021 р. Західні партнери України гостро відреагували на загрозу та висловили підтримку українського суверенітету, закликаючи Росію припинити свої агресивні дії, про це йдеться у статті *Is Putin about to launch a new offensive in Ukraine?* («Чи збирається Путін розпочати новий наступ в Україні?») від 04.04.2021 р. Натомість, російські медіа вважають, що Україна тішить себе ілюзіями, вважаючи, що США готові воювати за Україну, детальніше у статті *«Весь мир с нами»: три причини того, почему за Украину в военном плане в случае реальной войны не вступится никто»* опублікованій виданням **«Военное обозрение»** від 05.04.2021 р. У матеріалі *«Грозит ли Украине “русское лето”»* опублікованому виданням **«Новое Время»**, автор відмічає, що межа протистояння між Росією і США тепер проходить через Донбас і після дзвінка глави Білого дому Джо Байдена, українська влада відчула прилив впевненості, ставки в протистоянні сторін, США та Росії, піднялися ще вище.

У досліджуваний період значно зросла кількість повідомлень, що стосувалися питань української армії, озброєння та обороноздатності. Не менш актуальними стали проблеми вступу України до НАТО та співпраці із Північно-атлантичним альянсом. Українська влада неодноразово заявляла про прихильність курсу на вступ країни до НАТО. Про те, що Київ намагається зрозуміти, як країни Північно-атлантичного альянсу бачать співпрацю з Україною найближчими роками йдеться у публікації «*Натовские стандарты Украины: путь в военный блок для Киева может оказаться непреодолимым*» видання «Военное обозрение» від 05.04.2021 р. Натомість видання DW у статті «*“Шквал активності” в НАТО і ЄС через війська РФ біля України: які результати?*» від 15.04.2021 р., підсумувало результати засідань НАТО і двох слухань у Європарламенті, на яких активно обговорювали посилену присутність російських військ біля кордонів з Україною.

Проблема поширення пандемії Covid-19 в Україні залишалася актуальною та часто обговорюваною в зарубіжних ЗМІ. Серед найбільш популярних тем, українського сегменту, залишалися проблеми вакцинації українців від коронавірусу та посилення карантинних заходів у окремих регіонах України.. Вакцинація проти Covid-19 в Україні розпочалася з препарату Covishield, який, попри іншу назву, є ідентичним вакцині Oxford-AstraZeneca AZD1222, але виробляється за ліцензійною угодою в Індії. Використання вакцини AstraZeneca було призупинено в ЄС через ризик розвитку небезпечного тромбозу головного мозку у певної частини щеплених пацієнтів. Німецьке видання DW розбиралось, що відомо про ефективність та безпечність цієї вакцини. Детальніше у аналітичному матеріалі «*AstraZeneca – що відомо про цю вакцину від Covid-19*» від 01.04.2021 р. Про причини низьких показників вакцинації, незважаючи на все більш смертельну кризу від Covid-19, можна прочитати у статті *Ukraine fails vaccine test* («Україна не пройшла тест на вакцину») від 06.04.2021 р. Досить часто, у іноЗМІ, зустрічалася інформація щодо статистики поширення Covid-19 та рівня смертності від вірусу в Україні.

«Українська тематика» у політиці США залишалася актуальною та часто обговорюваною зарубіжними медіа. Головною темою, більшості публікацій, в яких акцентувалася увага на Україні, була подальша співпраця двох урядів у різних сферах діяльності та підтримка України у боротьбі з Російською Федерацією.

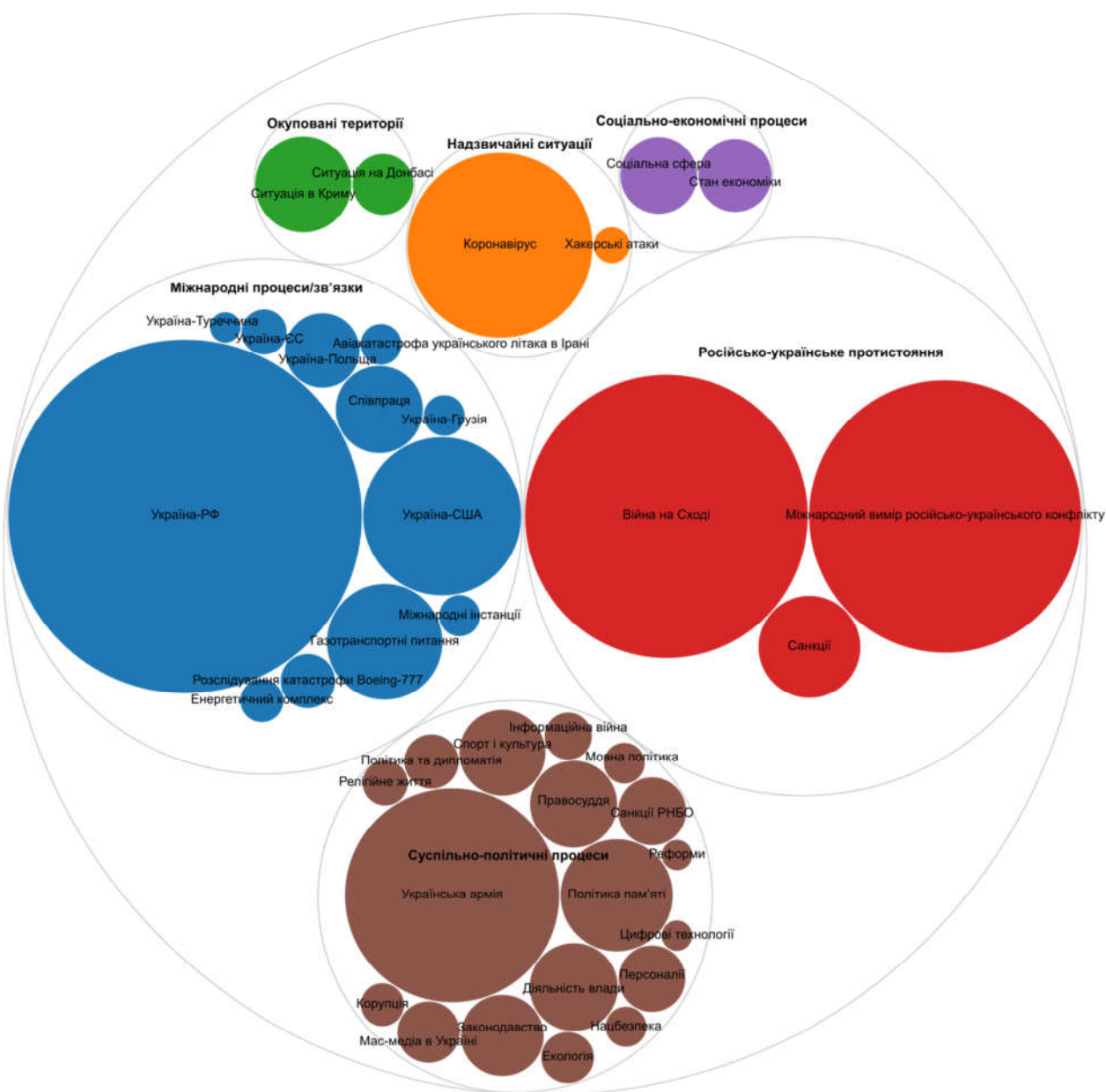
У досліджуваний період, низка публікацій була присвячена газотранспортним проблемам. Передусім, у ЗМІ досить часто наголошували на продовженні міжнародних санкцій, в тому числі і США, проти будівництва «Північного потоку-2», дискусійне питання висвітлювали в основному західні медіа. Колін Клірі, аналітик видання Atlantic Council, вважає, що конфлікт, розв'язаний Росією на Сході України, та будівництво газопроводу «Північний потік-2» з Росії до Німеччини – це два найбільш суперечливі питання сьогодення, які передують євроатлантичній безпеці. Кожна з країн опинилася в небезпечному тупику, єдиним виходом з якого, є об'єднання цих двох проблем, що розширить простір для переговорів та надасть можливості для потенційних компромісів. Детальніше у аналітичному матеріалі *A pipeline deal could help end Putin's Ukraine war* («Угода про газопровод може допомогти закінчити війну Путіна з Україною») від 13.04.2021 р.

Проблеми окупованих територій України, в тому числі Криму, періодично висвітлювали російські медіа: у інфопросторі країни-агресора часто зустрічалися публікації присвячені проблемі водопостачання на півострів, інколи з'являлися повідомлення, що стосувалися деокупації Криму. Натомість у західних ЗМІ було виявлено статті присвячені річниці анексії Криму Росією. Аналізуючи відібрані матеріали, можна зробити висновки, що проблеми, які важливі безпосередньо для українського суспільства, зокрема, економіка, реформи, суспільно-правова та соціальна ситуація в державі, мають нижчі показники згадуваності і все менше обговорюються іноземними ЗМІ.

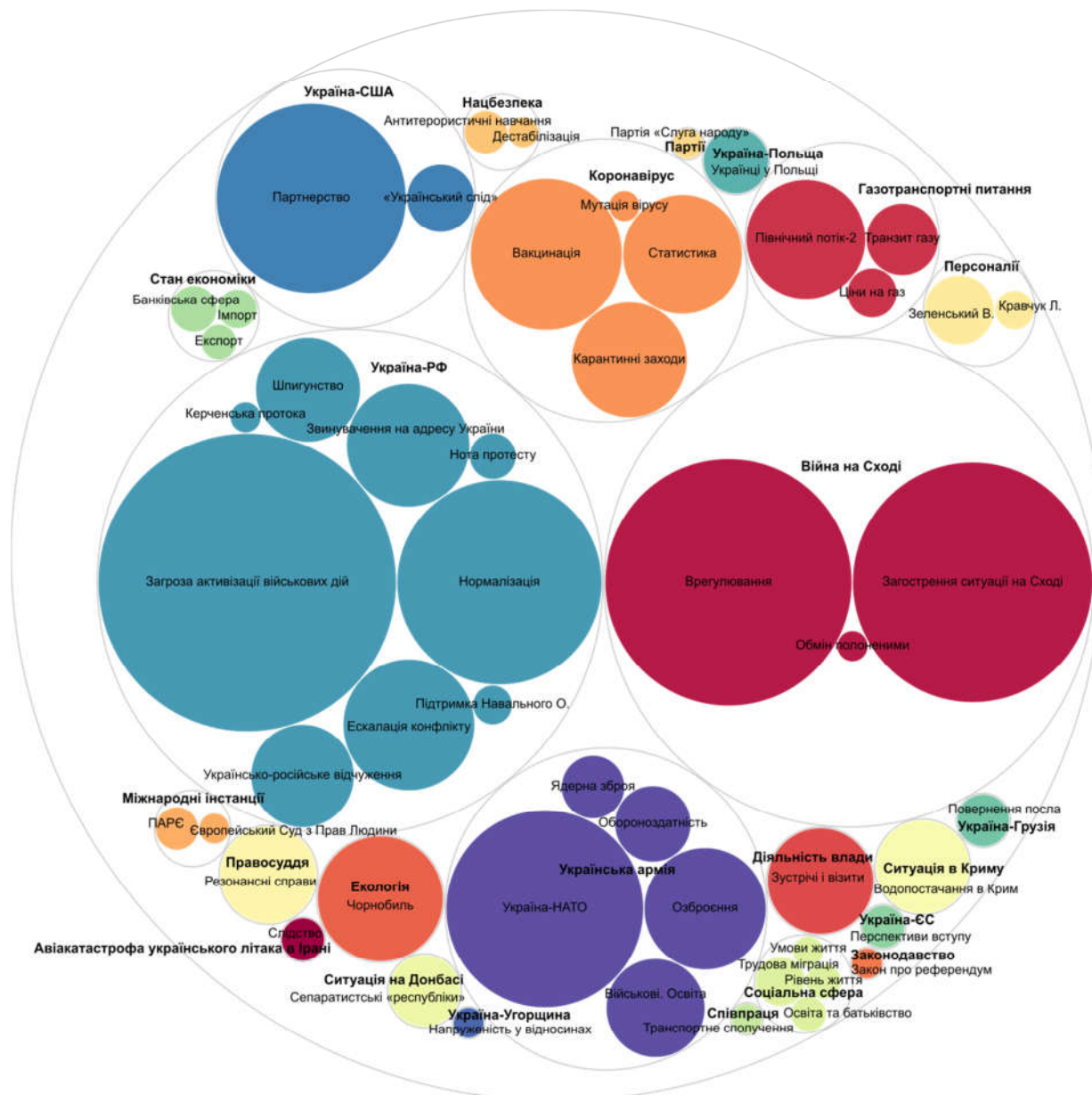
Однак, слід зауважити, що матеріали, опубліковані російськими медіа, частіше охоплюють всі сфери суспільного життя, економіку та політику в Україні, проте не показують оціночних суджень коментаторів, лише констатують реальні факти. Такий інтерес російських ЗМІ до

українського повсякдення може мати декілька пояснень: «утримання» України в полі зору, як частини «руського міра», формування у російського соціуму відповідного сприйняття України; формування образу «зруйнованої майданами» України для контрасту з російськими реаліями, що висвітлюються у більш оптимістичному ключі.

Слід зауважити, що російський інформаційний простір перенасичений публікаціями, що є перепостами одних і тих самих статей, однак з різними назвами, та з посиланнями на ресурс, звідки скопійована інформація, що створює «інформаційний шум» та є проявом гібридної війни Росії як проти України так і проти країн Заходу.

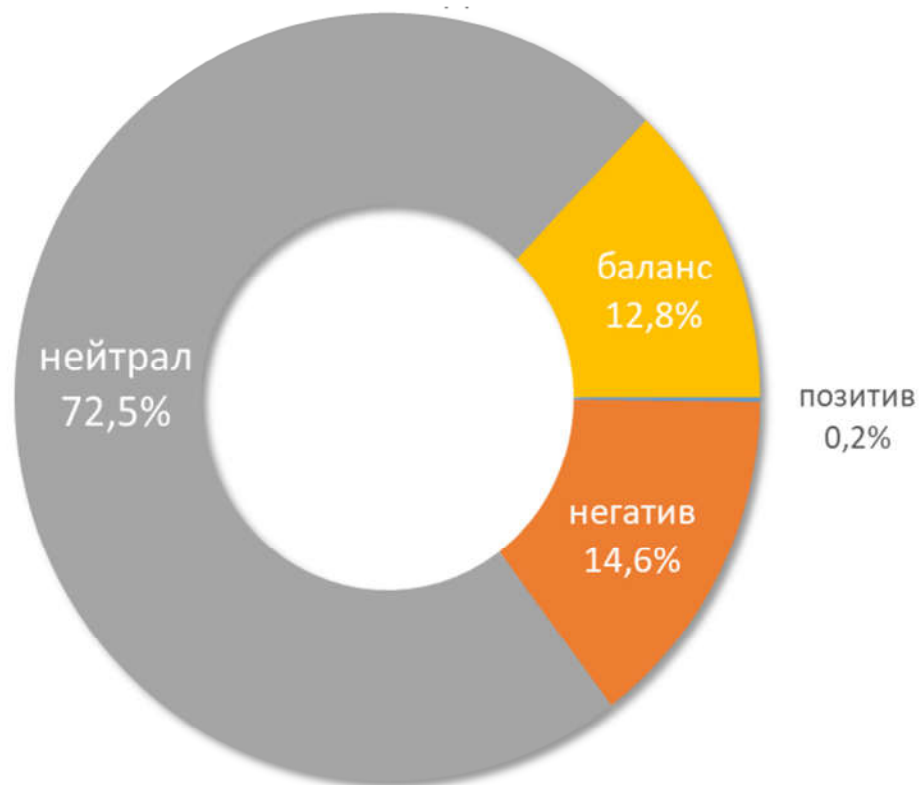

Діаграма 2. Загальна ієрархія тегів за тематичною групою

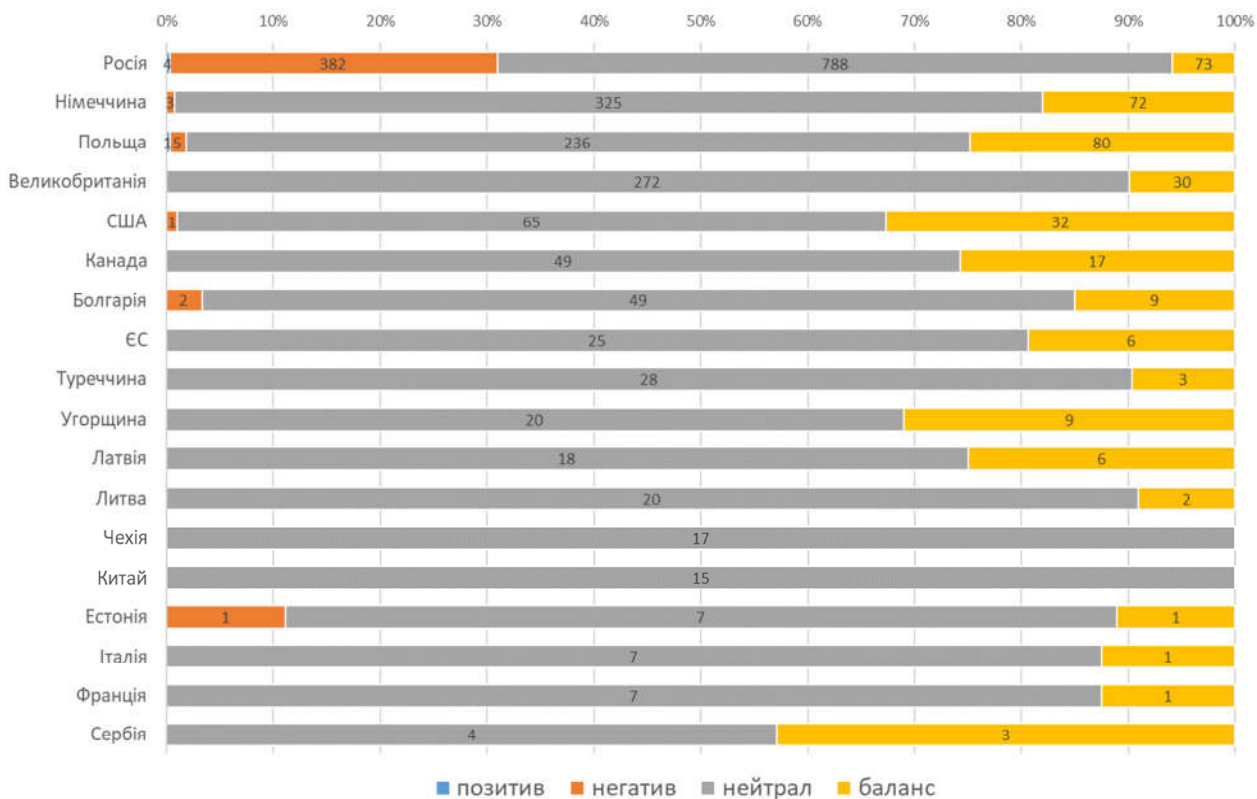

Діаграма 3. Розгалужена ієрархія найбільш згадуваних тегів, що мають свої підтеги

Інформація, подана іноземними ЗМІ та досліджена нами, має різний контекст (значення): передусім, можна констатувати абсолютне переважання нейтрально забарвлених повідомлень, що містять головним чином констатацію фактів чи виклад думок; публікацій, які оцінені «негативно» виявлена суттєва кількість, а компліментарних суджень про Україну чи події в ній – зовсім мало. Відсутність оціночних суджень та коментарів експертів у публікаціях ЗМІ, з нашої точки зору, може свідчити про те, що Захід загалом по іншому почав ставитись до України та її проблем. Першопричиною цього є скорочення діалогу українських владних інститутів зі своїми західними партнерами. Більш детально картину контексту повідомлень можна побачити на діаграмах 4 та 5.

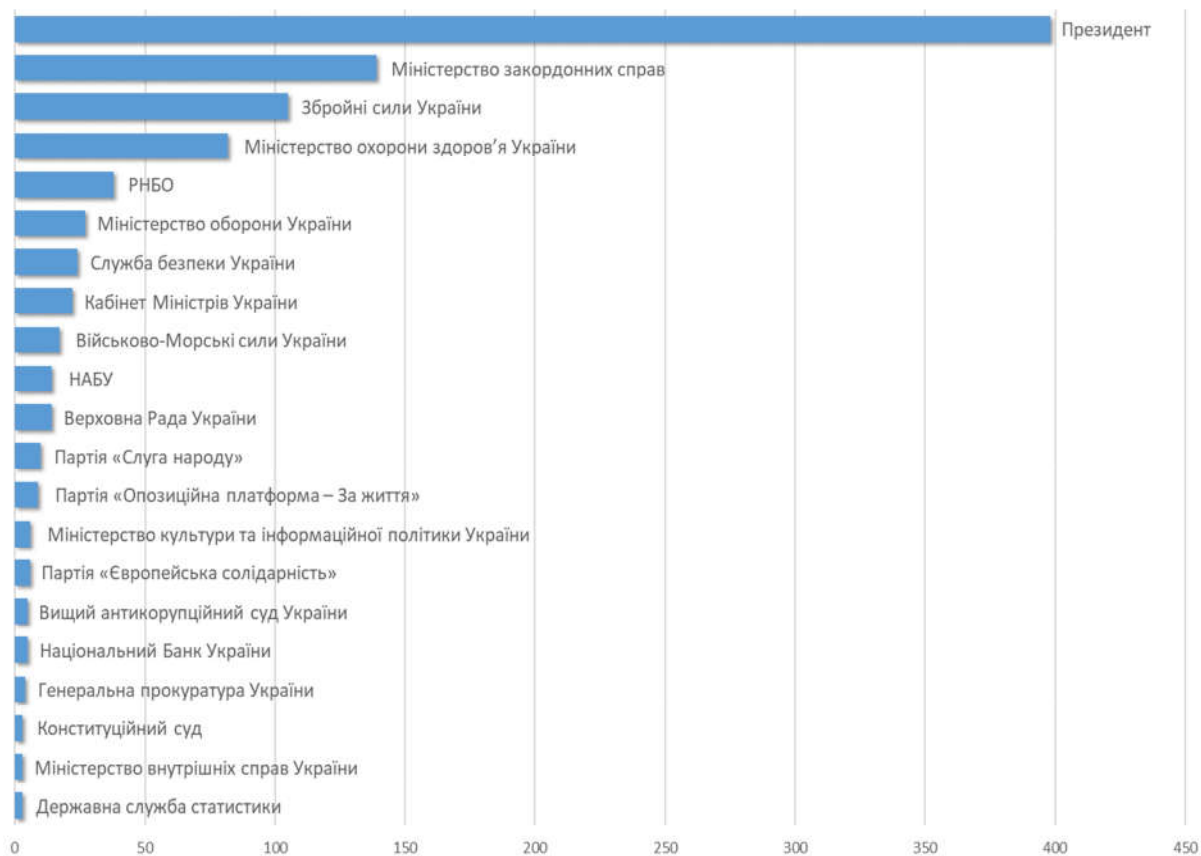
Діаграма 4. Контекст повідомлень

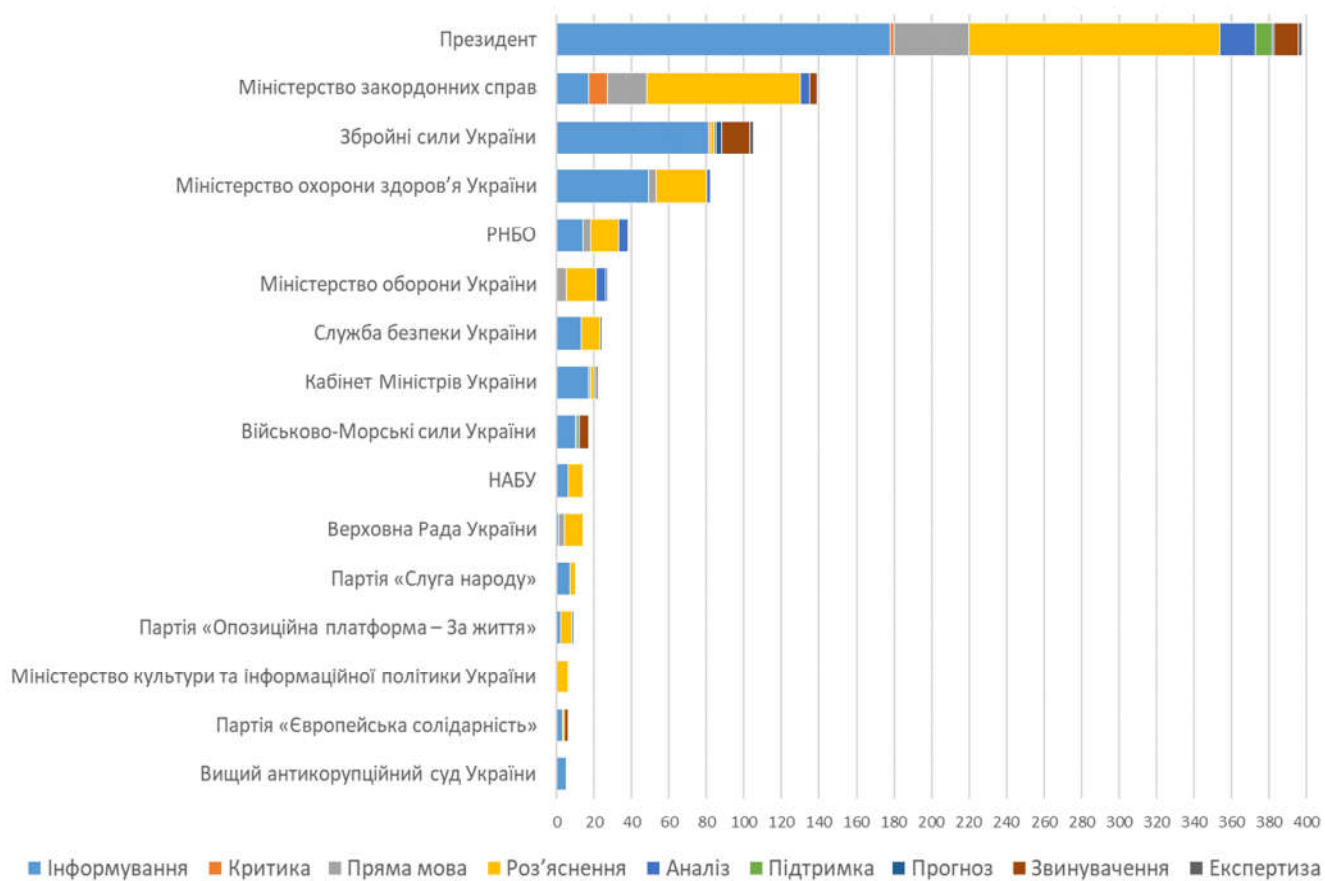
Діаграма 5. Контекст повідомлень за країнами світу

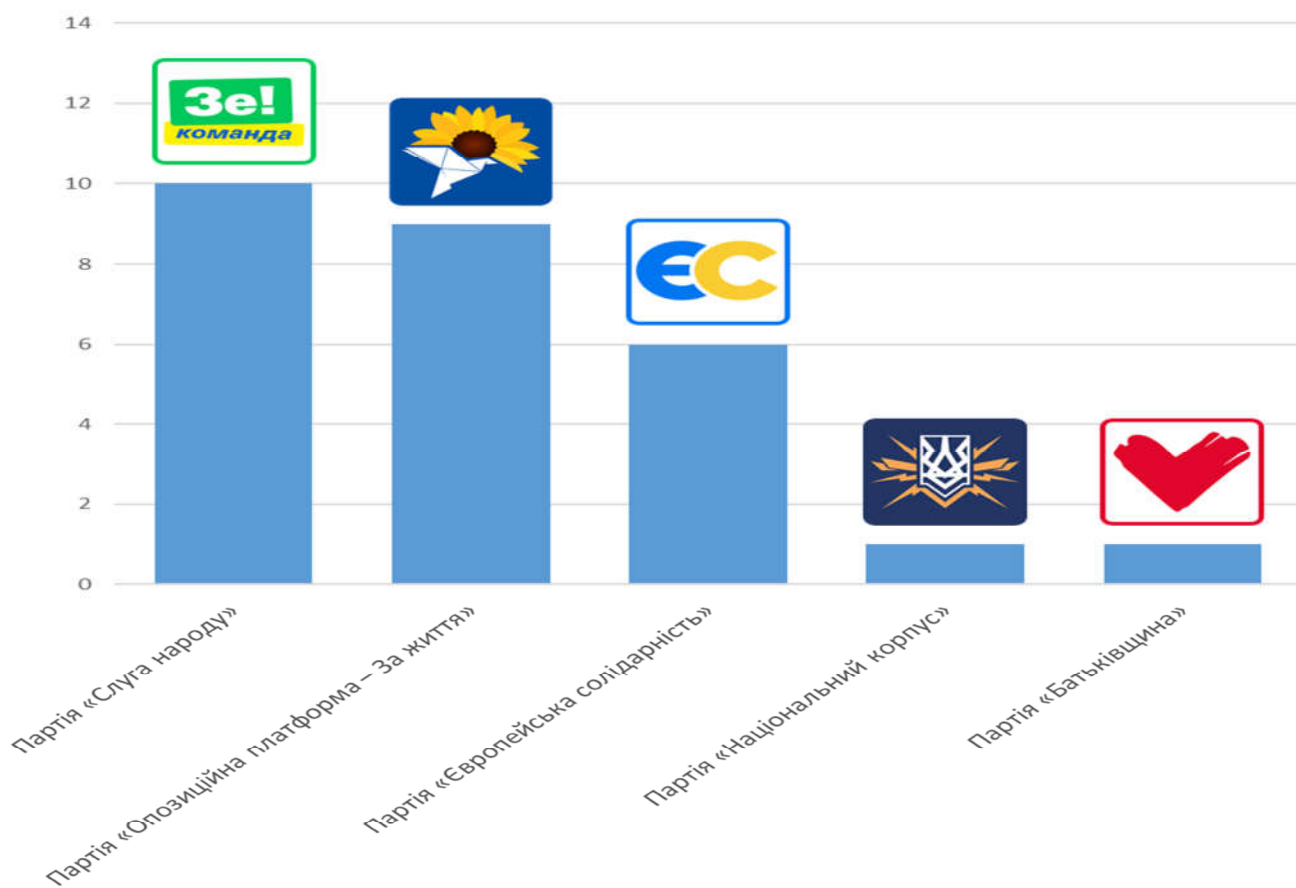
Діаграма 6. Інтенції (мета публікації)

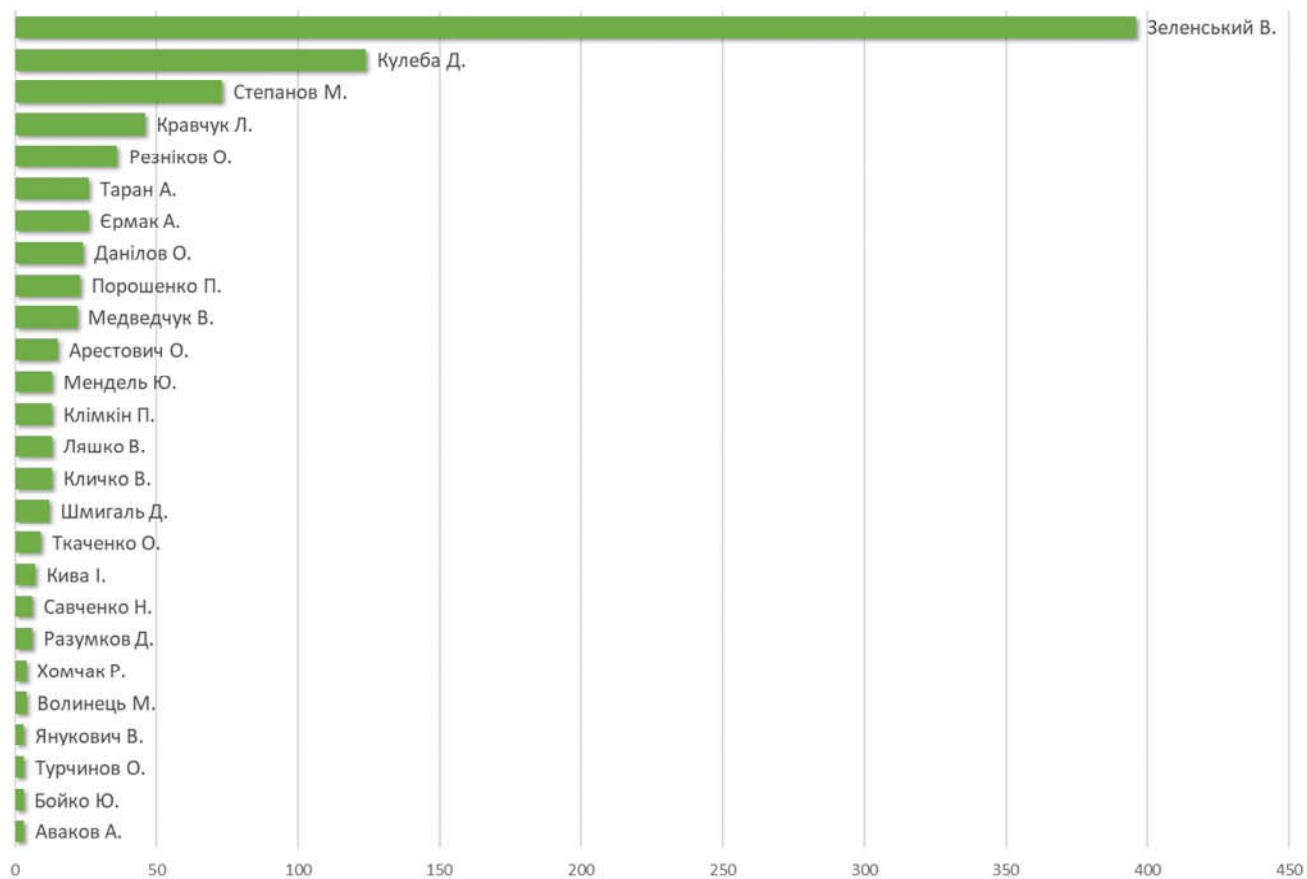
Діаграма 7. Соціальні інститути

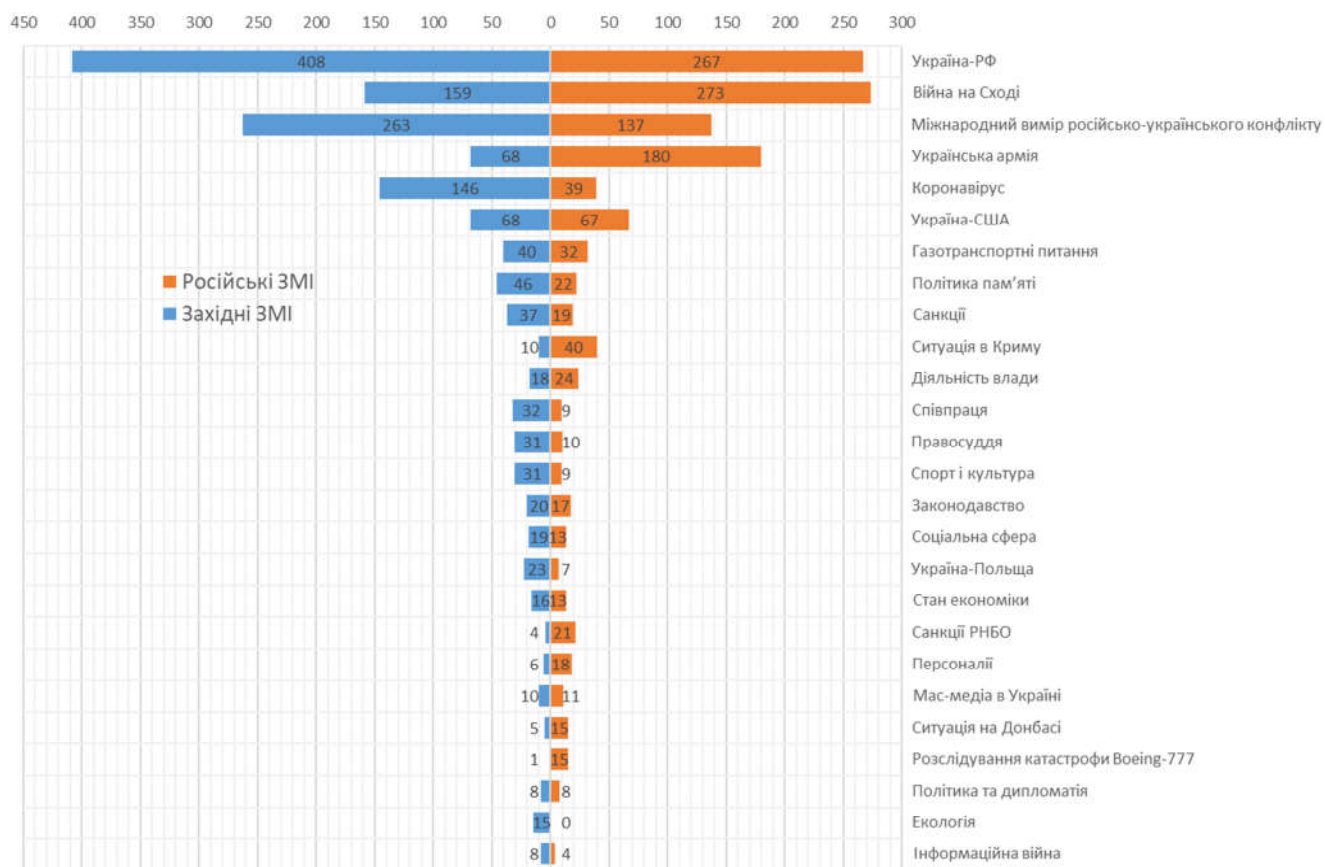
Діаграма 8. Іntenція (мета) повідомлень за соціальними інститутами

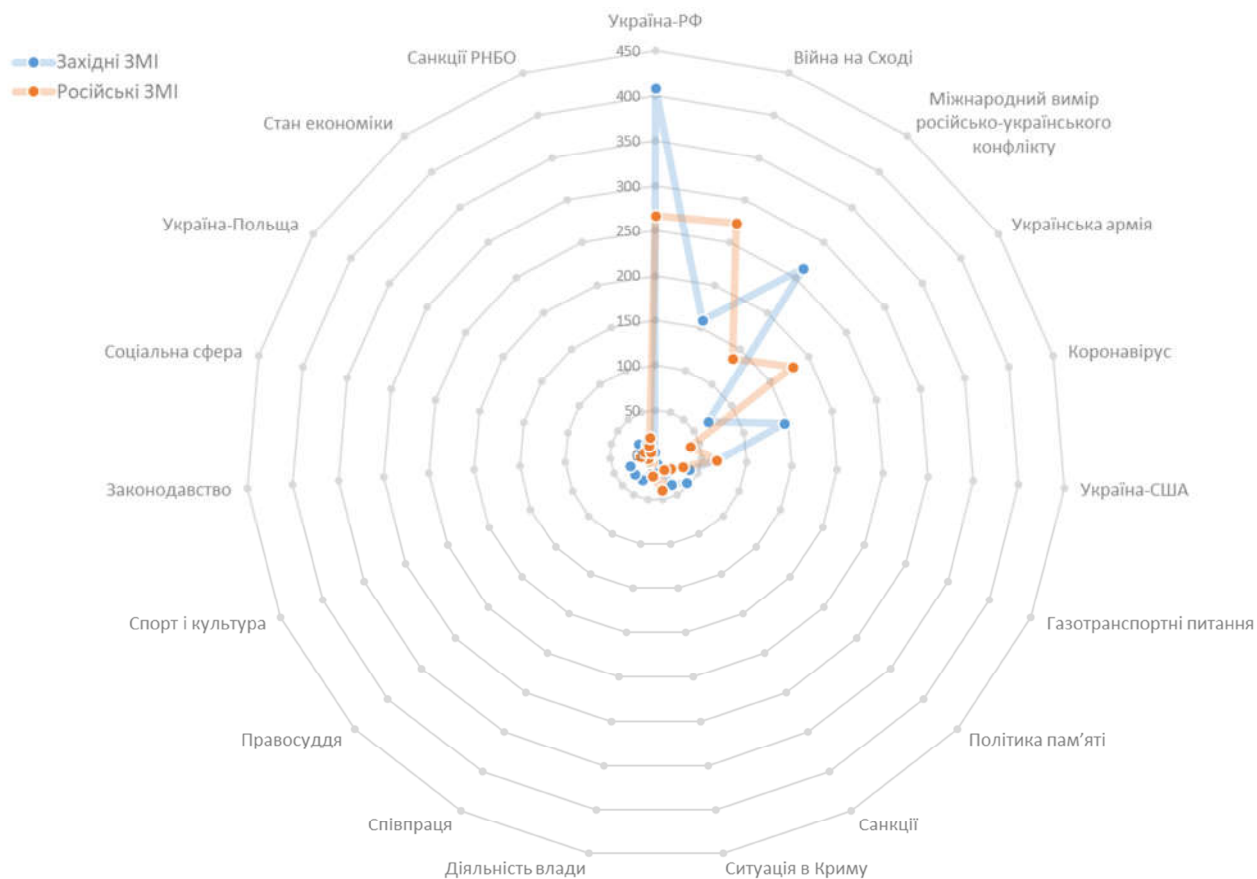
Діаграма 9. Згадувані партії

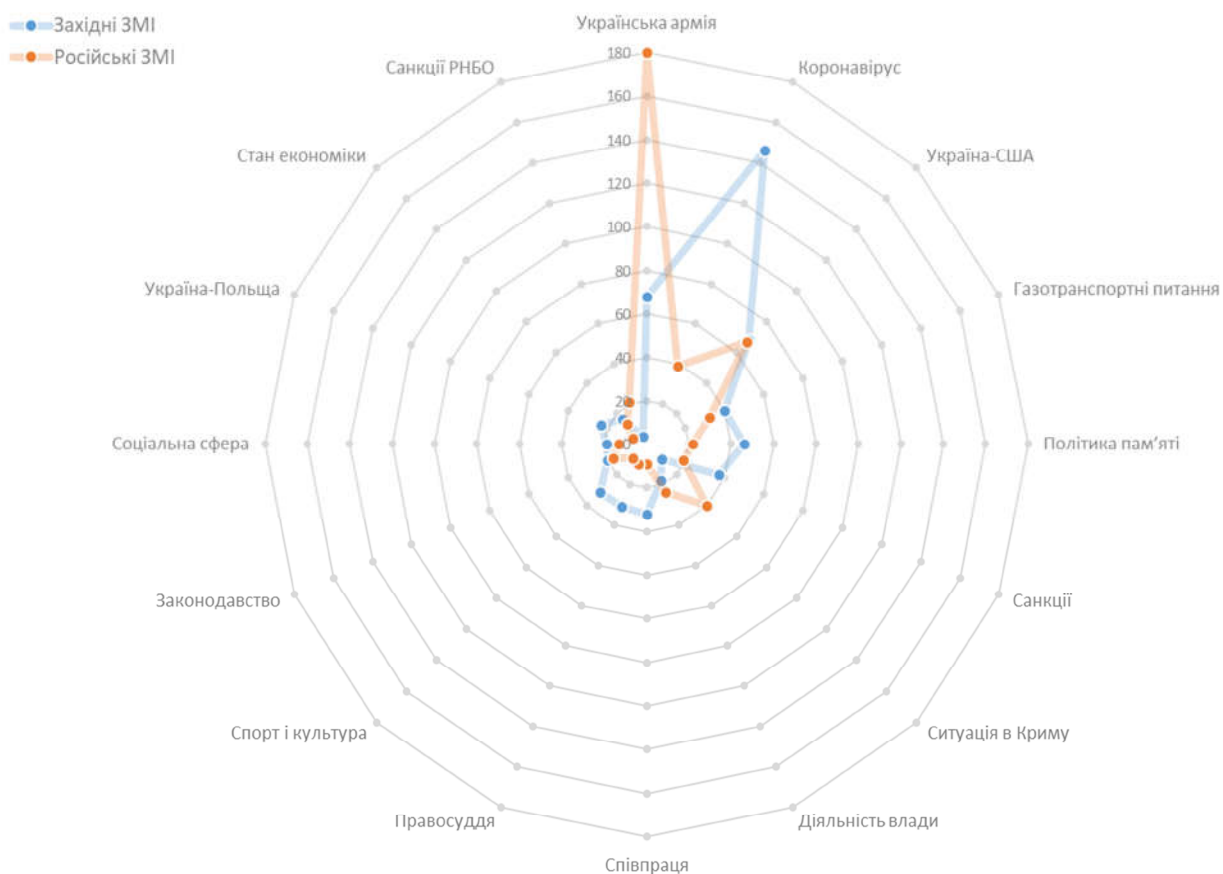
Діаграма 10. Персоналії

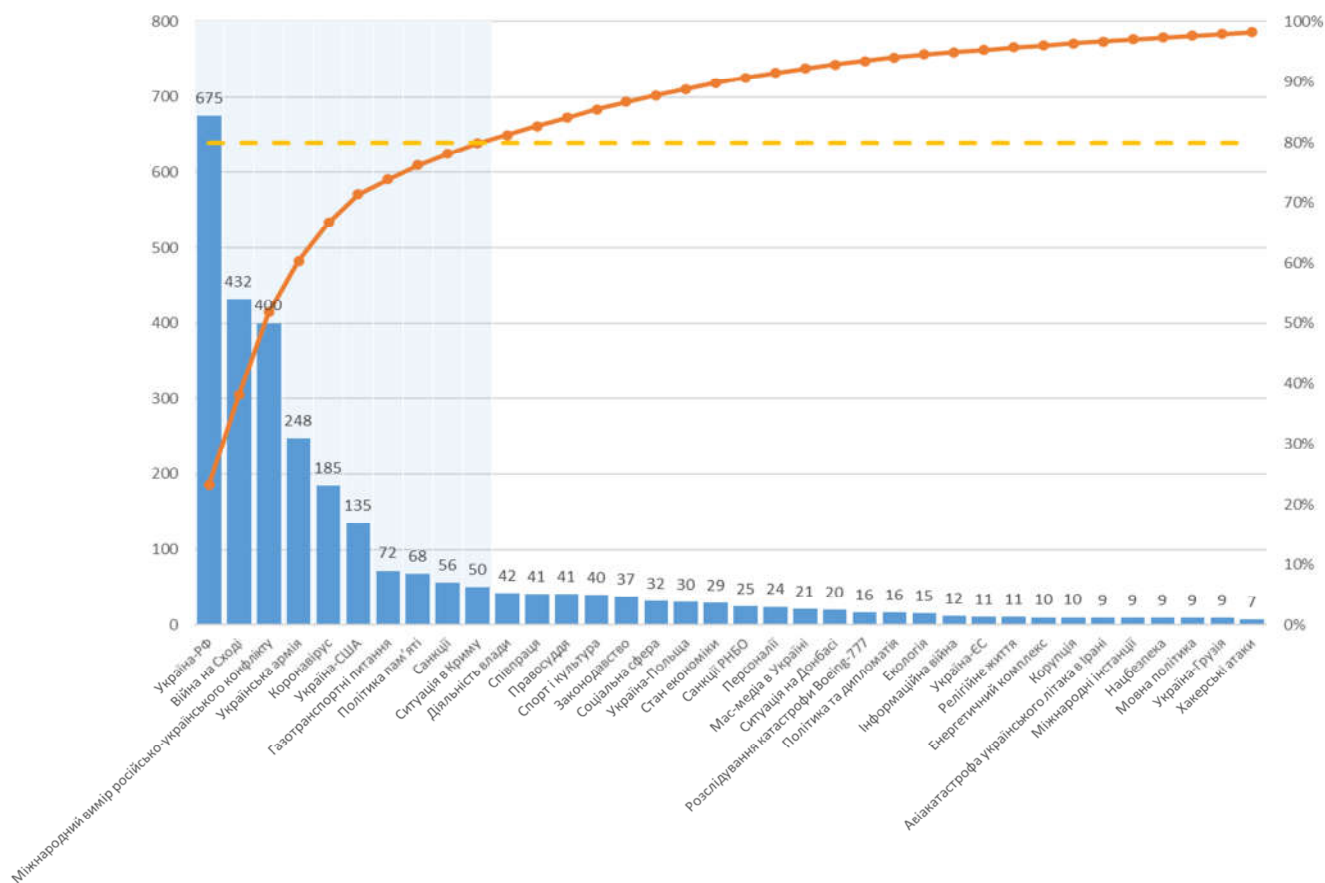
Діаграма 11. Найбільш згадувані тематичні теги в російських та західних ЗМІ

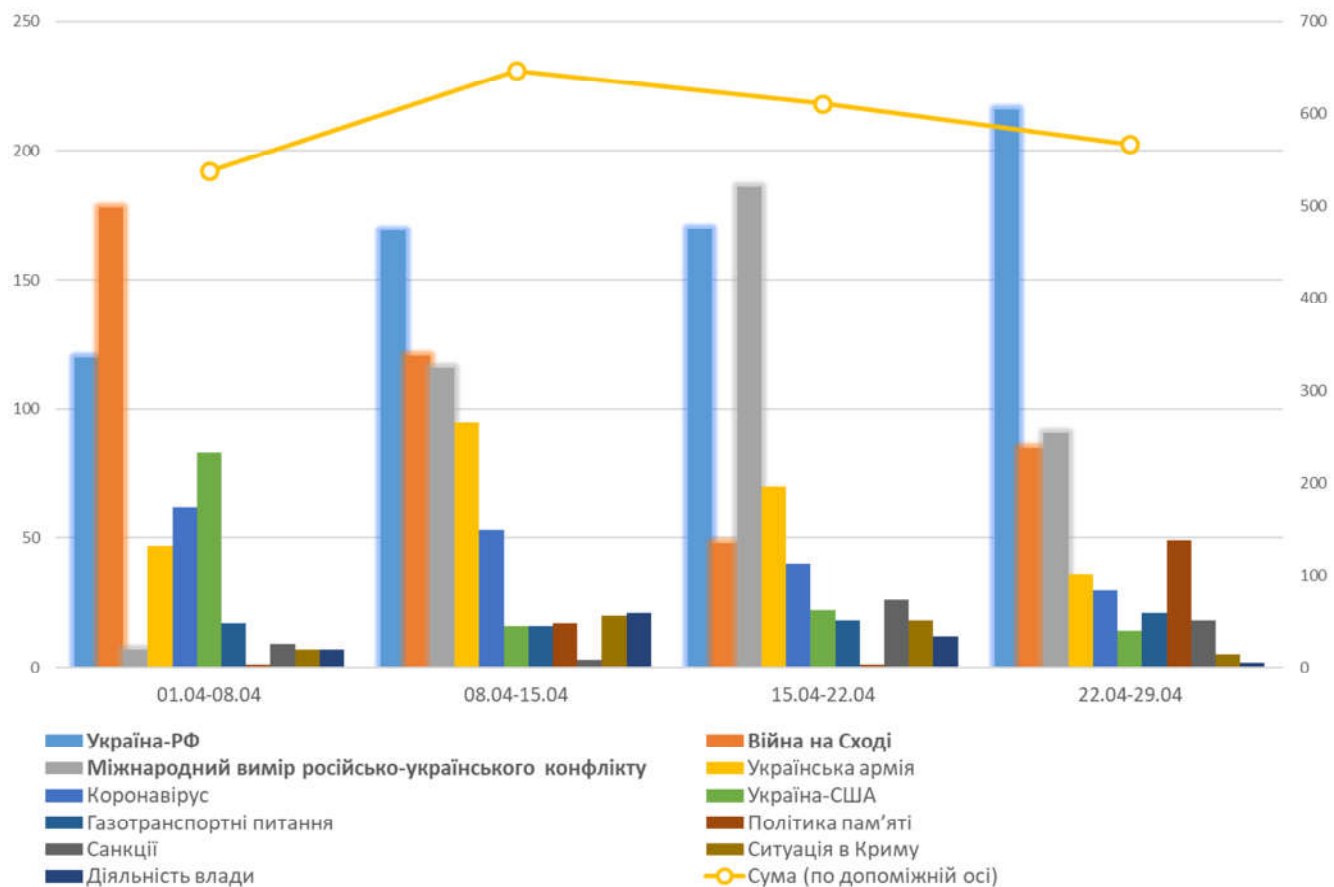
Діаграма 12. Найбільш згадувані тематичні теги в російських та західних ЗМІ

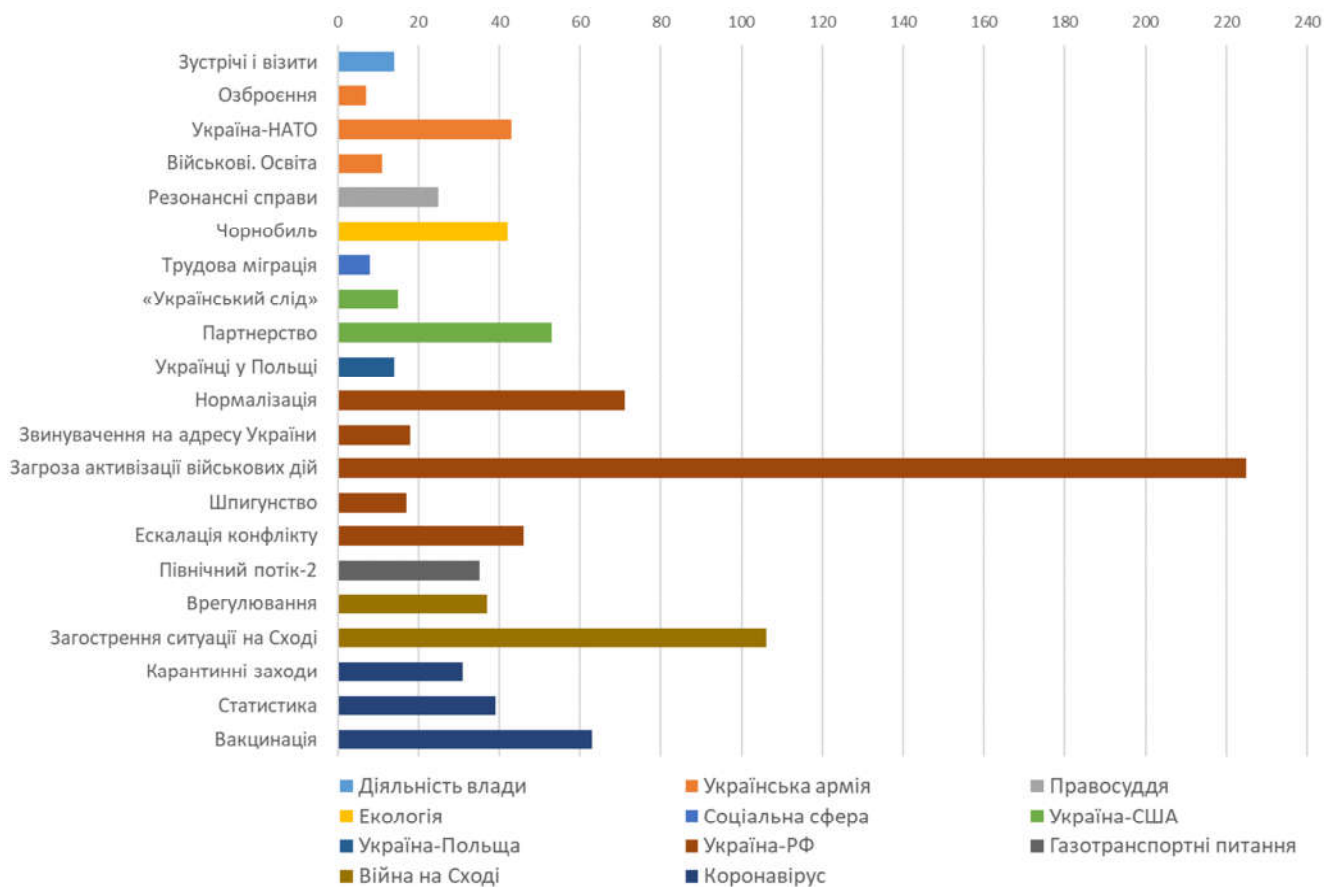
Діаграма 13. Масштабовані показники тегів, що не мають високих значень

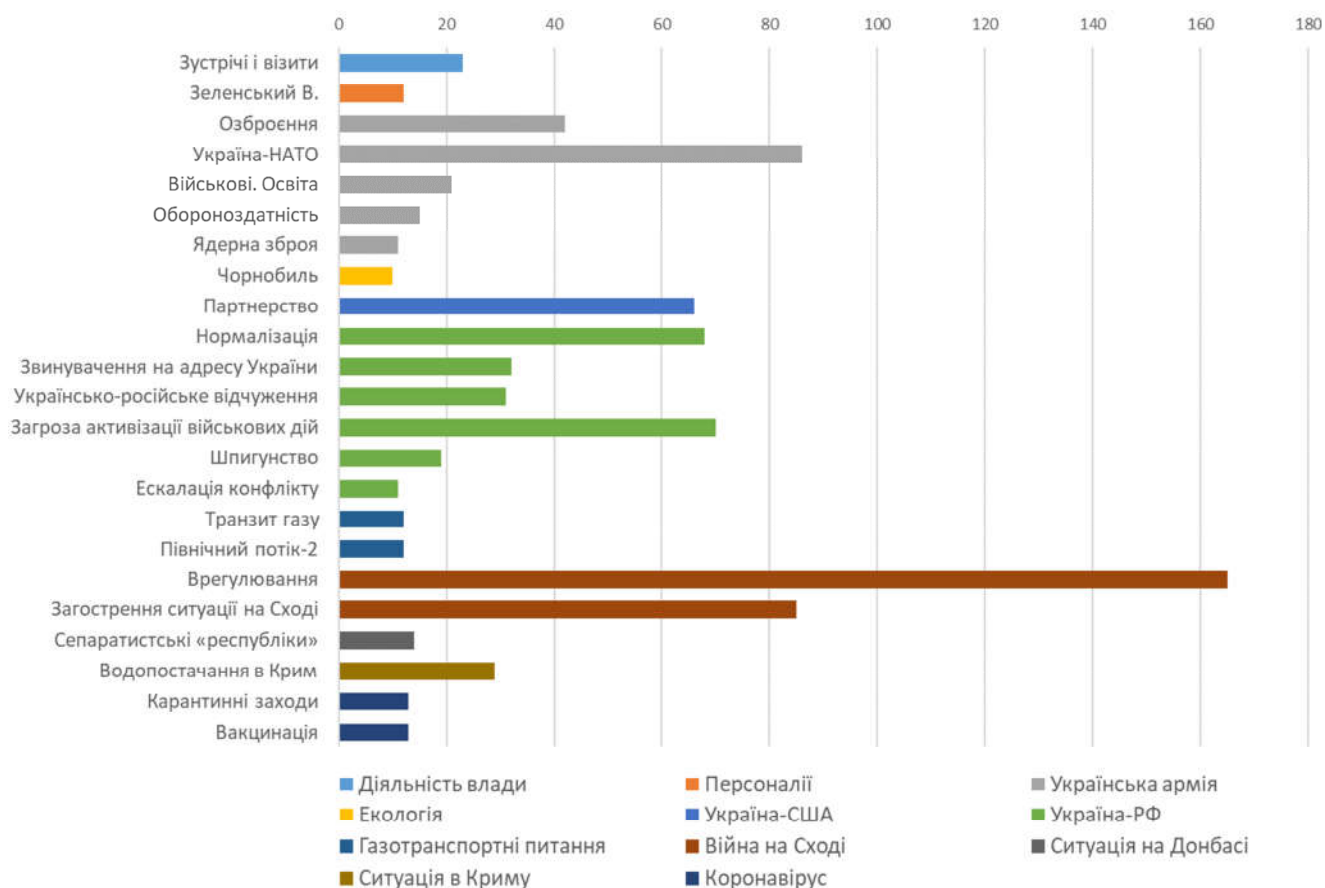
Діаграма 14. Найбільш топові тематичні теги, що формують 80 % інформаційного простору (діаграма Парето)

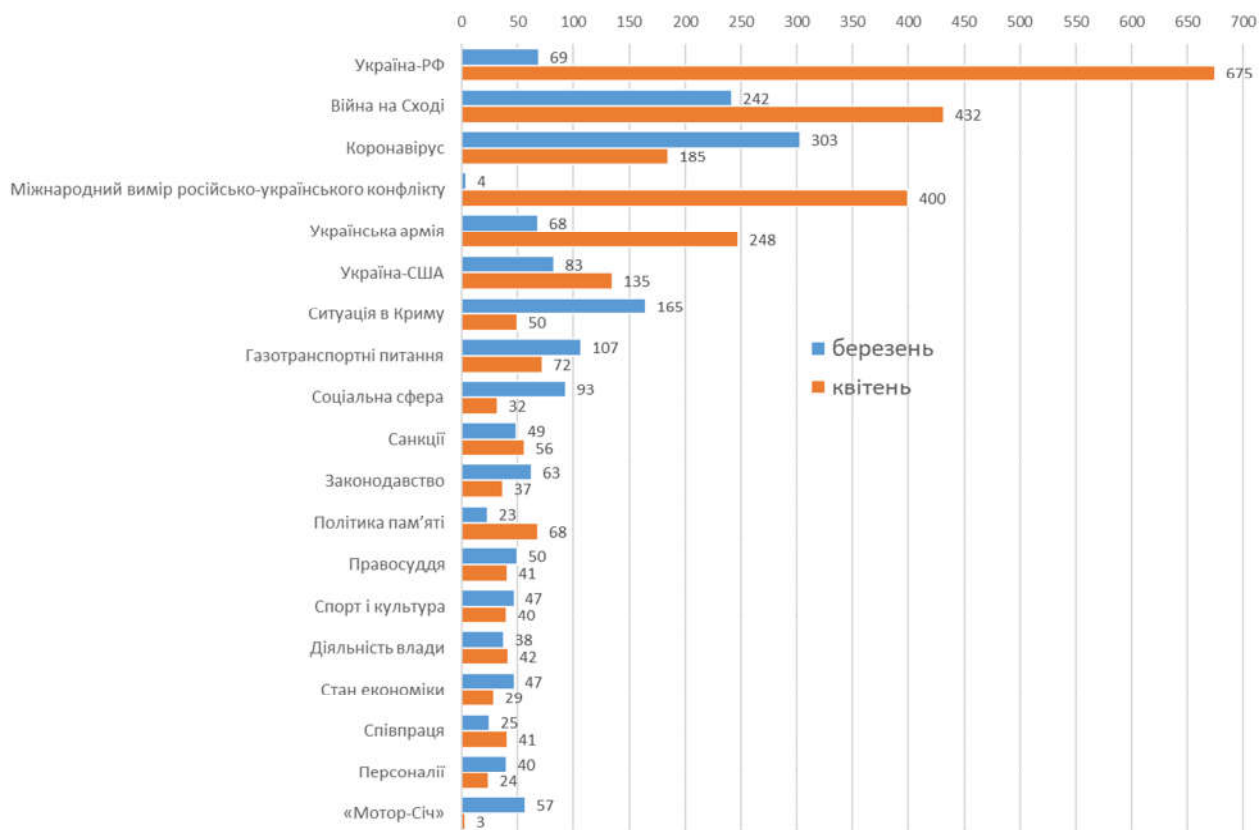
Діаграма 15. Динаміка найбільш топових тематичних тегів

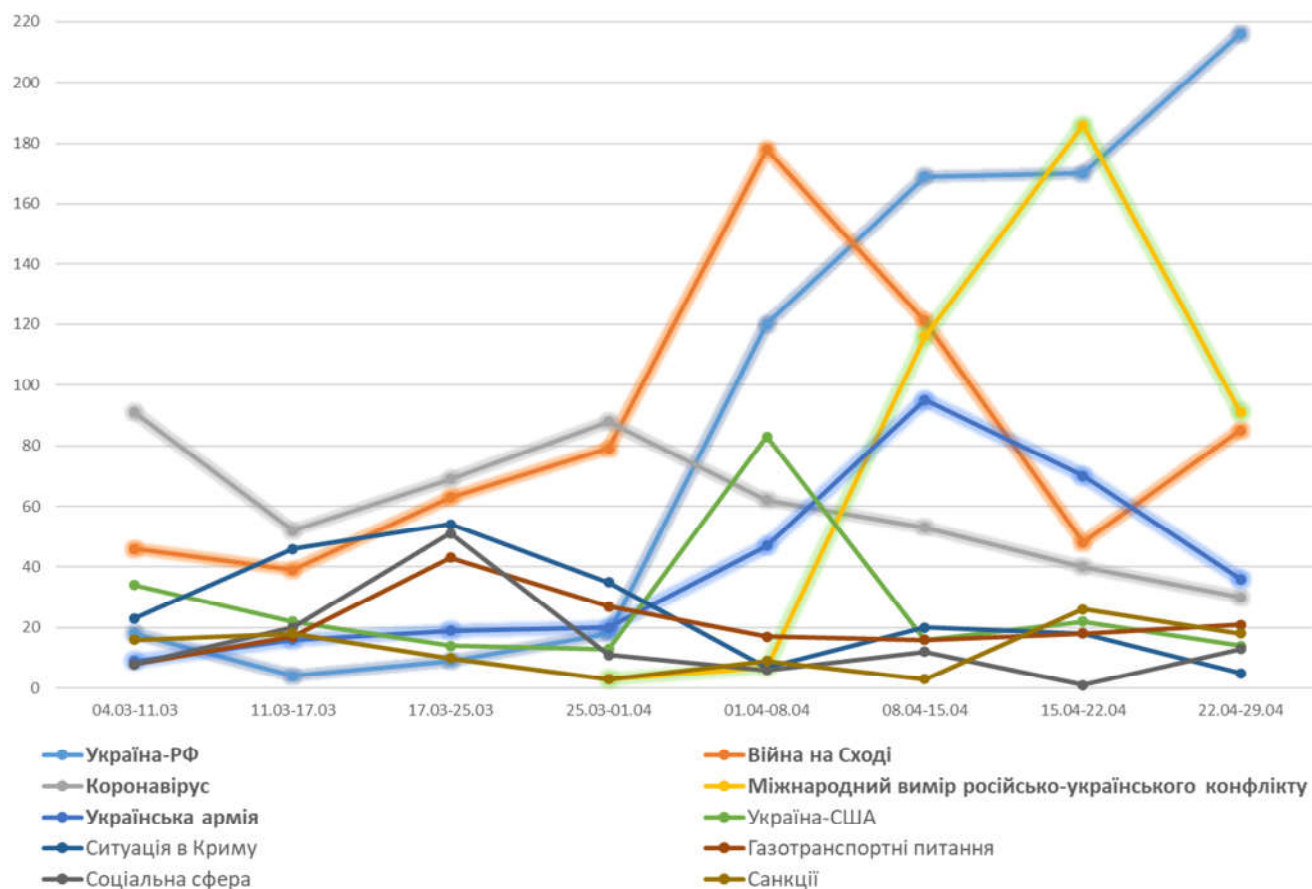
Діаграма 16. Найбільш згадувані тематичні теги та їх підтеги в західних ЗМІ

Діаграма 17. Найбільш згадувані тематичні теги та їх підтеги в російських ЗМІ

Діаграма 18. Порівняння кількості повідомлень найбільш топових тематичних тегів за березень –квітень

Діаграма 19. Динаміка найбільш топових тематичних тегів за березень – квітень

Реферативний огляд найбільш значимих публікацій

Суспільно-політичні процеси

Рада національної безпеки і оборони України є «координаційним органом при Президентові», який «контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони». Її членський склад у значній мірі визначається Президентом, але він повинен включати прем'єр-міністра та міністра внутрішніх справ, а також міністрів оборони та закордонних справ, яких обох призначає президент.

Більшу частину своєї діяльності Рада займалася насамперед питаннями зовнішньої безпеки та оборони і, як правило, її скликали для демонстрації національної єдності в умовах зовнішніх криз. Але, 2 лютого 2021 р., РНБО проголосувала за введення санкцій проти п'ятої колони Росії в Україні.

Оскільки рейтинги президента В. Зеленського різко падають, а його уряд стикається з проблемами, пов'язаними зі зростанням смертності від COVID, недостатніми поставками вакцин, економічним спадом та відсутністю ознак припинення російської війни на Донбасі, О. Данилов, секретар РНБО, став тим чиновником, який почав ефективно передавати почуття цілей та прогресу у ключових питаннях, що хвилюють українську громадськість. Детальніше у статті «*Ukraine's unlikely new political heavyweight*» (Навряд чи новий політичний важковаговик України) від 01.04.2021 р.

Вже рік Україна перебуває у стані карантинних обмежень пов'язаних з пандемією Covid-19. Кожне місто у країні неодноразово стикалося з наслідками протикарантинних заходів. Аналізуючи події та наслідки боротьби з коронавірусом останніх 12 місяців можна зробити висновки, що помилки та неправильний вибір можуть в кінцевому підсумку коштувати життя або зруйнувати цілі сектори місцевої економіки. Оскільки Україна вступає у другий рік карантинних умов, місцева влада, повинна оцінити вплив існуючих заходів та вирішити, чи переосмислювати свій підхід. Детальніше у публікації «*Ukraine's local authorities and the Covid-19 pandemic*» (Місцева влада України та пандемія Covid-19) видання Atlantic Council від 01.04.2021 р.

У західних ЗМІ (і частково в російській опозиційній пресі) широко поширена думка, що, на відміну від Росії, Україна, хоча і не без проблем, йде демократичним шляхом розвитку. Ця ілюзія спирається на припущення, що задекларований Україною вибір на користь інтеграції до ЄС означає вибір на користь ліберальної демократії, реалізації громадянських прав і свобод та всього доброго та правдивого у світі. Політичні режими Угорщини та Польщі пропонують відповідь на помилковість цього припущення. Щоб формування чергового правого популістського антидемократичного режиму в Європі не стало несподіванкою, корисно детальніше розглянути внутрішню ситуацію в Україні. Опитування громадської думки, проведене Київським міжнародним інститутом соціології у серпні 2013 р., зафіксувало розкол щодо геополітичного вибору громадян України. Близько 40% підтримали європейський вибір, і приблизно стільки ж висловилося за проросійський вибір. Детальніше у статті «*Чому Україна Зеленського стає все більш авторитарною*» (Чому Україна Зеленського стає все більш авторитарною) опублікованій виданням The national interest від 06.04.2021 р.

Кожен новообраний президент України обіцяє боротися з корупцією, обмежити вплив олігархів та реформувати судову систему, що є основою будь-якої позитивної трансформації. Не став винятком

і В. Зеленський. Через два роки після перемоги на виборах, В. Зеленський мав певні галузеві успіхи (цифровізація, земельна реформа), але досяг дуже слабкого прогресу в трійці найкращих вбивць довіри. 75 % українців не довіряють власним судам. Невдачі України виглядають ще більш невтішними порівняно з іншими країнами Центрально-Східної Європи, які досягли величезних результатів після падіння Залізної завіси. Можливо, причина в тому, що українські президенти можуть здійснити основні реформи, але задовольняються напівзаходами. Детальніше, у статті «*How Ukraine Lost Its Investment Paradise*» (Як Україна втратила свій інвестиційний рай) від 09.04.2021 р.

Росія перекидає війська до кордону з Україною. Їх концентрація в регіоні, – вказує Conflict Intelligence Team, – вже є загрозовою, а вони все йдуть, залізні дороги забиті. Українські генерали нарахували 24 батальйонні тактичні групи, тобто приблизно 20 тисяч осіб (що мало для повноцінного вторгнення), але техніка і жива сила продовжують стягуватися, і до того ж перекидають їх не до самопроголошеним «ЛНР» та «ДНР», а в Крим і безпосередньо на кордон з Україною. Автор публікації аналізує умови, при яких може початися повномасштабна війна між Росією і Україною. Заяви російських офіційних осіб про те, що «ми, звичайно, воювати не збираємося, але от якщо укрофашисти нападуть, то дамо відсіч», не вселяють оптимізму. На думку автора, «якщо Москва вирішить, що війна вигідна, – вона буде. Якщо вирішить, що не вигідна, – обмежиться шантажем і перемиканням порядку з Навального на Україну». Детальніше про сценарії розвитку подій у статті 12.04.2021 «*Ядерное несдерживание*» опублікованій виданням «Новая газета» 10.04.2021 р.

Президент України, В. Зеленський, не втомлюється дивувати розмаїтими оригінальними пропозиціями. Днями Олег Немчинов, міністр Кабінету Міністрів України, заявив, що на доручення глави держави напрацьовані пропозиції щодо переміщення впродовж найближчих двох років міністерств та інших центральних органів виконавчої влади із Києва до регіонів – обласних центрів чи центрів територіальних громад. Експерти здивувалися: навіщо це потрібно і де взяти стільки грошей? Детальніше у статті «*Новая идея Зеленского: выселить министерства из Киева*» опублікованій виданням Міст Online від 12.04.2021 р.

Наприкінці минулого року британський аналітичний центр Chatham House опублікував науковий документ, який визнав культурне відродження України, описавши його як одну з найбільш вражаючих та успішних особливостей розвитку країни після Революції гідності 2014 р. У звіті було визначено ряд факторів, що стоять за цією тенденцією, включаючи відкритий та прозорий доступ до державного фінансування, відділення політики від реалізації та ефективні державно-приватні партнерські відносини. Не минуло й півроку, як є ознаки того, що ці здобутки потрапляють під загрозу. Детальніше про це у статті «*Ukraine's cultural revival faces political challenges*» (Культурне відродження України стикається з політичними проблемами) від 13.04.2021 р.

В. Зеленський не виконав свої основні передвиборні обіцянки, які оголосив на дебатах на НСК «Олімпійський» у 2019 р., такого висновку дійшов Комітет виборців України. За оцінкою КВУ більшість обіцянок В. Зеленського не було виконано. Зокрема, не реалізовано принципові обіцянки щодо проведення деолігархізації, зростання добробуту населення, реалізації медичної та інших реформ. Також не виконано заяви щодо припинення війни (на Донбасі. - Ред.). Детальніше у статті «*Два роки після стадійних дебатів: КВУ проаналізував передвиборні обіцянки Зеленського*» від 19.04.2021 р.

Президент України провів чергове засідання РНБО. Він запропонував РНБО та Офісу президента разом із Антимонопольним комітетом розробити новий законопроект про олігархів, який давав би можливість вводити проти них санкції. Головна проблема України в тому, що політичне поле країни поділено між групами впливу різних олігархів. Вони в Україні володіють не тільки активами різних підприємств, але і медіаресурсами, що дає їм можливість впливати на громадську думку і продавлювати свої інтереси в інформаційному просторі. Детальніше у статті «*Зеленский замахнулся на влияние олигархов*» від 16.04.2021 р.

Рішення адміністрації В. Зеленського, на початку 2021 р., закрити низку українських телеканалів, пов'язаних із союзником Путіна В. Медведчуком, переорієнтувало увагу на постійні зусилля Кремля з маніпулювання медіа-середовищем України. Це питання було предметом жвавих публічних дискусій з моменту початку бойових дій з Росією. Починаючи з 2014 р., Україна вжила низку заходів для протидії російській інформаційній війні в Україні. Обмеження включали заборону російських телеканалів, російських платформ соціальних медіа та телевізійного контенту російського виробництва. Хоча існує загальний консенсус щодо необхідності таких заходів безпеки, менше уваги приділяється саме способам, якими Київ зміг би протистояти російській пропаганді. З огляду на те, що Росія знову загострила напади дезінформації на Україну і намагається орієнтуватися на російськомовних українців, ця тема зараз є особливо актуальною. Детальніше про інформаційну війну України з Росією у статті «*Russian-language media: Can Ukraine compete with the Kremlin?*» (Російськомовні ЗМІ: Чи може Україна конкурувати з Кремлем?) опублікованій виданням Atlantic Council від 15.04.2021 р.

Пандемія Covid-19

Вакцинація проти COVID-19 в Україні розпочалася з препарату Covishield, який, попри іншу назву, є ідентичним вакцині Oxford-AstraZeneca AZD1222, але виробляється за ліцензійною угодою в Індії. Поки цей препарат залишається єдиним, який українська влада використовує у кампанії щеплення проти коронавірусу, наполягаючи на його ефективності й безпечності. Але суперечки щодо її безпечності не вщухають. Використання вакцини AstraZeneca вже призупинили в ЄС через ризик розвитку небезпечного тромбозу головного мозку у деяких щеплених. Після того, як Європейське агентство з лікарських засобів (EMA) заявило про безпечність препарату, більшість держав Євросоюзу відновили вакцинацію. Але вже 30 березня у Німеччині це питання постало знов – федеральне міністерство охорони здоров'я ФРН вирішило обмежити щеплення препаратом для осіб молодших 60 років саме через небезпеку утворення тромбозів у цієї категорії пацієнтів. Німецьке видання DW розбиралось, що відомо про ефективність та безпечність цієї вакцини. Детальніше у аналітичному матеріалі «*AstraZeneca - що відомо про цю вакцину від COVID-19*» від 01.04.2021 р.

У квітні 2021 р. Україну накрила з хвиля пандемії Covid-19. На сьогоднішній день в результаті пандемії загинуло щонайменше 35 000 українців, для порівняння, за період збройного конфлікту між Росією та Україною 2014–2021 рр. загинуло 14 000 осіб. В обох випадках – це ще не кінець і втрати лише збільшуватимуться. Гірше того, реакція українського уряду на коронавірус стала наглядним прикладом невдалого управління в кризових ситуаціях. Медичний протокол

передбачає, що існує три способи боротьби з пандемією. Перший – це вилікувати заражених, проте, ліків від Ковіда досі немає, і країни у всьому світі намагаються знайти методи лікування, які ефективно зменшують симптоми. Другий спосіб – розривання ланцюгів контакту із хворобою. Більш конкретно, це перетворюється на заходи блокування, що на сьогоднішній день було стратегією України. Однак, розриваючи ланцюги, це також включає відстеження та відстеження, компоненти, які Україна ефективно не використовувала. Третій спосіб боротьби з пандемією – це масова вакцинація, щоб країна отримала стадний імунітет. Поки Ізраїль, США та Великобританія швидко вакцинують своїх громадян, Україна практично не досягла прогресу. Про причини низьких показників вакцинації, незважаючи на все більш смертельну кризу Ковіда у статті «*Ukraine fails vaccine test*» (Україна не пройшла тест на вакцину) від 06.04.2021 р.

Українська армія

Українська влада неодноразово заявляла про прихильність курсу на вступ країни до НАТО. Але, незважаючи на прагнення вступити у блок, Київ хоче зрозуміти, як країни Північно-атлантичного альянсу бачать співпрацю з Україною найближчими роками. На думку автора, для того, щоб Україну прийняли до альянсу, їй треба вирішити усі свої внутрішні проблеми, до чого вона явно не прагне, саме це є основною перешкодою для вступу. Нещодавно, президент В. Зеленський затвердив національну програму під егідою Україна – НАТО. Проте, держави-члени альянсу усвідомлюють, що такий партнер, як Україна, принесе більше проблем, ніж користі блоку. Детальніше у статті «*Натовские стандарты Украины: путь в военный блок для Киева может оказаться непреодолимым*» видання «Военное обозрение» від 05.04.2021 р.

Україна знову потрапила в міжнародні заголовки через велике накопичення російських військових поблизу українського кордону. Ці останні залякування нагадують про те, що російська агресія проти України ще далеко не закінчена. І хоча бойові дії досягли максимуму в 2014-15 рр., конфлікт продовжується і залишається далеко невирішеним. За останні сім років міжнародне співтовариство надало Україні значну підтримку, але ця підтримка ще не переконала Росію припинити свою гібридну кампанію проти української державності. Західні партнери України, зрозуміло, не бажають вступати у збройне протистояння з Росією, з обережністю надають українським військовим засоби протидії Кремлю. Тим не менше, одним із найефективніших засобів стримування подальшої російської агресії можуть бути модернізовані ВПС України. Про це та інше можна дізнатися з аналітичного матеріалу «*Upgrading Ukraine's Air Force could deter Russia*» (Модернізація ВПС України може стримати Росію) від 06.04.2021 р.

Коли сім років тому на сході України спалахнула війна між урядовими силами та підтримуваними Росією сепаратистами, українські солдати билися в розривах кросівки та бронезилети, придбані за пожертви. А їх недосвідчені командири часто виявляли нерішучість, що часом призводило до фатальних наслідків у боротьбі з досвідченим російським ворогом. Сучасна українська армія є загартованою та краще оснащеною завдяки своїй тривалій участі у конфліктах низької інтенсивності, а також зростаючій внутрішній та зовнішній підтримці. Але на тлі зростаючих побоювань відновлення бойових дій, що, на думку американських чиновників, підтверджується найбільшою концентрацією російських військ біля кордону з 2014 р., експерти втрачають оптимізм. Кажуть, Україні буде дуже важко відбити масштабне вторгнення Росії.

Військовий журналіст Ю. Бутусов розповів про ймовірність нападу Росії на Україну з території Криму, про перевагу «Байрактару» над російськими безпілотниками, про легендарні американські «Джавеліни» і про те, чим російська і українська армії зразка 2021 р. відрізняються від тих, якими були сім років тому. Детальніше у статті болгарського видання «Факти» *«Публіковано вв факти. бг: Украинската армия днес е по-голямо предизвикателство за Русия от 2014 г.»* (Українська армія сьогодні є більшим викликом для Росії, ніж у 2014 році.) від 16.04.2021 р.

Соціально-економічні процеси

Українська залізниця, або Укрзалізниця є чи не найскладнішою державною компанією в Україні. Через тридцять років після розпаду СРСР Укрзалізниця також багато в чому залишається найбільш характерним для СРСР підприємством країни. УЗ страждає від недостатнього інвестування та надмірного штату. За останнє десятиліття вона втратила третину вантажних перевезень з причин, які не залежать від Укрзалізниці. Уряди більшості іноземних країн регулярно інвестують капітали в розвиток інфраструктури, але український уряд роками не помічає проблем у залізничній інфраструктурі країни. Детальніше у статті *«How to reform Ukrainian Railways»* (Як реформувати Українську залізницю) від 06.04.2021 р.

Цифровізація щоденного життя в Україні триває. 30 березня український парламент ухвалив закон, який визнає електронні паспорти офіційними документами та надає їм такий самий правовий статус для повсякденного використання, як їхні традиційні паперові кузени. Новий закон передбачає, що з 23 серпня 2021 р. всі українські компанії та державні установи прийматимуть електронні паспорти через флагманський додаток Міністерства цифрової трансформації Dіia. Ця остання цифрова інновація створить нові рівні зручності для громадян України, які тепер можуть використовувати свої електронні паспорти на все, крім міжнародних подорожей. *«Ukraine's digital revolution continues with enhanced legal status for e-passports»* (Українська цифрова революція продовжується із посиленням юридичного статусу електронних паспортів) від 08.04.2021 р.

Управління великими державними підприємствами України є безперечно складним завданням: вони великі, часто монополістичні, важливі для суспільного добробуту і, як правило, політизовані. Також більшість українських підприємств залишаються неререформованими з радянських часів, що мають дифузні права власності, різноманітний спектр непрофільних активів, погане управління фінансами, організацію за старим стилем, велику кількість персоналу та повсюдну корупцію. Управління державними підприємствами повинно бути відокремленим від галузевих міністерств, щоб вони не розглядалися як міністерські департаменти. Отже, держпідприємства мають підпорядковуватись Кабінету Міністрів, Міністерству фінансів або Міністерству економічного розвитку і торгівлі. Про реформування державних підприємств в Україні у аналітичному матеріалі *«Corporate governance crisis continues at Ukraine's state-owned enterprises»* (На державних підприємствах України триває криза корпоративного управління) від 15.04.2021 р.

В Україні хочуть законодавчо знизити еквайринг, тобто комісію, яку банки стягують з бізнесу за розрахунки платіжними картками. Таку норму пропонують внести до законопроекту № 4364 «Про платіжні послуги», який нині готується до другого читання в парламенті. Головний аргумент

– в Україні розмір комісії вищий, ніж у Євросоюзі. Однак не всі вітають цю ініціативу – банки та платіжні системи попереджають про мільярдні втрати держбюджету та навіть пригрожують відключенням Apple Pay і Google Pay. Депутати Верховної Ради хочуть законодавчо знизити розмір міжбанківської комісії при безготівкових розрахунках. Чого очікувати споживачам і що кажуть банки та великий бізнес? Про це – у матеріалі DW. «Безготівкові розрахунки: чого очікувати від зниження міжбанківської комісії в Україні» від 16.04.2021 р.

Справи щодо колишнього голови парламентського комітету з питань паливно-енергетичного комплексу Мартиненка порушили не лише у Швейцарії, де заарештували в двох банках його 30 млн CHF, а й у Чехії, чия генпрокуратура розслідує розтрату та ухилення від податків посадовців компанії Skoda JS, яких фактично обвинувачують у виплаті «відкатів» за виграші тендерів «Енергоатома». В Україні одночасно з цією справою розслідують ще одну – про організацію П. Мартиненком корупційної схеми закупівлі за завищеними цінами казахстанського урану для державного підприємства «СхідГЗК» через підконтрольне йому австрійське товариство Steuermann. Різниця цін на уран у вигляді 17,29 млн USD осідала на рахунках цієї австрійської компанії та розподілялася на витрати як власне п. Мартиненка та його родини, так й інших співучасників корупційної схеми. Детальніше у статті «Засуджений у Швейцарії зачекався вердикту в Україні» опублікованій виданням «Міст Online» від 17.04.2021 р.

У березні минулого року, коли в Польщі були зафіксовані перші випадки зараження коронавірусом, а потім були введені обмеження, деякі роботодавці побоювалися, що в результаті їм не вистачить робітників із східного регіону. І як показує дослідження OLX, «Зайнятість робітників з України» дійшов висновку, що обмеження пандемії не перешкоджають пошуку роботи. Про результати дослідження можна дізнатися у публікації «*Wielu Ukraińców wróciło z pracy do kraju przez pandemię (Badanie)*» (Багато українців повернулися додому з роботи через пандемію (Дослідження) опублікованій польським виданням «W gospodarce» від 20.04.2021 р.

Міжнародні процеси/зв'язки

Уряд України заборонив ввезення з Росії пшениці, жита, соняшникової олії, а також ряду непродовольчих товарів. На думку автора, розширення торгового ембарго ніяк не відіб'ється на економіці Росії. Товарообіг між цими країнами зерновими, олією обчислюється лише десятками тисяч тонн. Тим часом обсяги імпорту України енергетичної сировини і палива з Росії в останні роки тільки зросли, незважаючи на обмеження. Виняток склали лише поставки трубопровідного природного газу, який Україна нібито отримує реверсом з європейських країн, а насправді з початку 2020 р. забирає з труби на своїй території. Про це у статті «*Ни ржи, ни масла*» опублікованій виданням «Российская газета» від 01.04.2021 р.

Нарощування військових сил на українському кордоні, поряд із сотнями порушень режиму припинення вогню на східних територіях України, контрольованих підтриманими Росією сепаратистами, викликали тривогу в НАТО Спостерігачі та експерти намагаються розібратися в намірах Росії, що стоять за нарощуванням сил, які, як вважає автор статті не є військовими навчаннями. Колишні офіційні особи США розцінили дії Росії, як спробу протестувати нову

адміністрацію Д. Байдена, яка все ще розробляє нову стратегію щодо Росії. представник НАТО. Кремль попередив, що будь-яке розгортання військ НАТО в Україні призведе до подальшої ескалації напруженості і спонукає Росію взяти додаткових заходів для самозахисту. Про це у статті *«Нарощування сил Росії на кордоні з Україною ставить команду Д. Байдена в незручне становище»* опублікованій виданням Foreign Policy від 02.04.2021 р.

Зі слів журналіста видання «Военное обозрение», в Україні активно обговорюють заяву зроблену у Вашингтоні про те що США «не залишать Україну наодинці з агресором». Насправді, Україна тішить себе ілюзіями, вважаючи, що США готові воювати за Україну. Про це у статті *«Весь мир с нами»: три причини того, почему за Украину в военном плане в случае реальной войны не вступится никто»* опублікованій виданням від 05.04.2021 р.

За останні 20 років високі рейтинги схвалення президента Росії В. Путіна, на думку автора матеріалу, були багато в чому обумовлені економічним бумом, який подвоїв розмір економіки Росії в період з 1998 по 2008 рр. і унікальним зовнішньополітичним успіхом анексії Криму в 2014 р. З 2018 р. популярність В. Путіна похитнулася. Анексія Криму та інтервенція на сході України призвели до санкцій США і Європи, які ще більше сповільнили зростання економіки. Анексія В. Путіним Криму користувалася величезною популярністю, але підтримка використання російських військ на сході України завжди була досить скромною. Незважаючи на різку антиукраїнську риторику Кремля, більшість росіян позитивно ставляться до України, і лише 15 % негативно. Детальніше у статті *«Russia's Weak Strongman»* (Слабкий силач Росії. Небезпечні угоди, які утримують В. Путіна при владі) опублікованій виданням Foreign affairs.

Звіт місії спостерігачів ОБСЄ підтвердив, що ситуація на сході України серйозно погіршується. Однак, автор статті, вважає, що пряме вторгнення Росії в Україну або напад з боку України в районі сепаратистів на даний момент здаються малоімовірними. У Москві зараз пов'язані руки через остаточну фазу будівництва газопроводу «Північний потік-2». Автор вважає, що Росія переслідує основну мету – повернути Україні спірні території в рамках розширеної автономії, щоб продовжувати впливати на регіон. Саме тому, на думку автора, Росія наполягає на буквальному виконанні Мінських угод, які сформульовані в не вигідному для України контексті і, в гіршому випадку, можуть узаконити сепаратистські структури в країні. Нова напруга, в свою чергу, вважає автор, може дати нову свободу дій в переговорах, які зайшли в глухий кут протягом багатьох років з точки зору загальної картини. Детальніше у статті *«Gefährliches Säbelrasseln im Donbass»* (На Донбасі небезпечно брязкання шабель) опублікованій виданням Neues-deutschland від 06.04.2021 р.

Попри довгі великодні вихідні концентрація частин армії Росії поруч із кордоном з Україною привернула велику увагу німецьких ЗМІ. Автори статей і редакційних коментарів не беруться робити однозначних заяв про те, чи готується Росія до вторгнення на територію України, чи йдеться лише про залякування та демонстрацію військової переваги. Тим не менш, журналісти єдині в думці, що, на відміну від 2014 р., зараз світова спільнота повинна бути готова відповідати на можливі порушення державного суверенітету та кордоні більш жорстко. Огляд німецької преси у матеріалі DW *«Німецька преса про війська Росії на кордоні з Україною: Захід має дати відсіч»* від 06.04.2021 р.

У статті автор аналізує ситуацію на російсько-українському кордоні. Соціальні мережі та месенджери заповнені анонімними відео з кадрами військової техніки на марші. Другий склад за два дні йде на Крим. Більшість відео відносяться до Криму і Ростовської області. «На них видно танки, бойові машини піхоти, гаубиці і самохідні артилерійські установки, а також вантажівки для перевезення особового складу, – повідомляють добровольці СІт (міжнародна експертна група Conflict Intelligence Team)». В кінці березня про концентрацію російських військ біля кордонів повідомив головнокомандувач ЗСУ Р. Хомчак. На переміщення російських військ до українського кордону звернули увагу і в Вашингтоні. Детальніше у матеріалі «*Можем не повторять?*» опублікованому виданням «Новая газета» 08.04.2021 р.

Повідомлення про те, що Росія нарощує кількість військовослужбовців та військової техніки поблизу українсько-російського кордону, викликали побоювання щодо нової ескалації насильства в регіоні. Київ звинуватив Москву в загостренні ситуації з безпекою на південному-сході України. Тим часом у Кремлі заявляють, що всі розміщення російських військ були оборонними та нікому не загрожують. З огляду на серйозні наслідки нового наступу Росії на Україну, міжнародна спільнота повинна отримати відповіді на головні питання: де і з якою кількістю військ може атакувати Росія, які конкретні заходи можна вжити, щоб відмовити Москву від подальшої ескалації ситуації, і якою може бути відповідь у випадку, якщо все-таки атака трапиться. Детальніше про загрозу активізації військових дій можна прочитати у статті видання The national interest «*Are Russia and Ukraine Headed for a War?*» (Чи йде Росія та Україна до війни?) від 09.04.2021 р.

Оглядачі дискутують про те, як має Захід реагувати на зростаючу загрозу російського вторгнення в Україну. У США говорять про військову підтримку, у Німеччині – про санкції і дипломатію. Аналіз преси міжнародних видань у матеріалі «*Міжнародна преса про ескалацію на кордоні з Росією: Україна, як Тайвань*» опублікованому DW 09.04.2021 р.

Адвокати з Росії та окупованих територій східної України подали тисячі скарг до ЄСПЛ щодо нібито порушених прав жителів Донбасу з боку української влади. Таким чином Росія виправдовує свою причетність до регіону, включаючи підтримку сепаратистів. «Росії така кампанія вигідна – пропаганда буде використовувати будь-яке рішення суду», – вважає директор російської правозахисної групи «Меморіал» О. Черкасов. Про це та інше у статті литовського видання 15min «*Koordinuota kampanija? Teisininkai iš Rusijos ir Donbaso užvertė EŽTT skundais dėl Ukrainos*» (Злагоджена кампанія? Юристи з Росії та Донбасу завалили ЄСПЛ скаргами щодо України) від 10.04.2021 р.

Протягом декількох тижнів, на Донбасі спостерігається спалах насильства та активізації військових дій. Чому Росія почала нарощувати війська на кордоні з Україною? Можливо це прелюдія до війни? Що буде далі у тривалому протистоянні між Києвом та Москвою? За словами оглядача із закордонних справ і головного редактора «Time» І. Бреммера, «Україна – стратегічно важлива країна, яку Москва вважає за необхідне тримати під своїм впливом». Намір Москви, на думку оглядача, полягає в тому, щоб два сепаратистських регіони провели місцеві вибори, але не відокремилися повністю від України. Росія хоче, щоб території залишалися напівзалежними, щоб Росія могла їх використовувати для впливу на політичні події в Україні. Детальніше у статті «*What*

Happens Next in the Rising Violence Between Ukraine and Russia» (Що буде далі у наростаючому насильстві між Україною та Росією) від 10.04.2021 р.

Серед жертв Смоленської катастрофи особливе місце посідали ті, хто боровся за правду та пам'ять жертв катинської різанини: члени Катинських сімей, священники, які їх підтримували, а також соціальні активісти та чиновники. Наказ про вбивство польських офіцерів, прийнятий у 1940 р. владою СРСР, став початком тривалого процесу приховування злочину. Боротьба за його розкриття та вшанування тривала майже півстоліття. Незважаючи на розпад Радянського Союзу, деякі його таємниці досі не були повністю пояснені. Детальний аналіз подій у статті *«Walczyli o prawdę i pamięć o ofiarach zbrodni katyńskiej. Zginęli w katastrofie smoleńskiej. Obydwie tragedie spowija mgła tajemnicy»* (Вони боролись за правду та пам'ять жертв катинської різанини. Вони загинули в Смоленській катастрофі. Обидві трагедії овіяні таємницею) опублікованій виданням Wpolityse від 10.04.2021 р.

Дипломатична гра щодо ситуації на сході України пришвидшується. Здається, зараз гра розгортається навколо питання отримання Києвом Плану членства в НАТО (ПДЧ). Головне завдання В. Зеленського – до тридцятої річниці незалежності отримати Україною статус держави, яка має відкритий шлях до членства в НАТО, що б стало одним з найбільших його досягнень. Водночас, як зазначають українські коментатори у правлячому таборі, останнім часом у цьому питанні відбувся значний зсув. Детальніше у статті *«Dyplomatyczna rozgrywka wokół Ukrainy. Moskwa nie ma zamiaru szybko doprowadzić do deeskalacji konfliktu»* (Дипломатична гра навколо України. Москва не має наміру швидко деескалювати конфлікт) опублікованій Wpolityse від 11.04.2021 р.

Найважливіше питання для Польщі – це чи буде війна між нашими сусідами та чи стане Польща учасником регіональний конфлікт? Аналітики незалежної слідчої групи «Conflict Intelligence Team» писали, що концентрація російської армії на кордоні з Україною в даний час є найбільшою з 2015 р. Російські соціальні медіа рясніють відеозаписами військових транспортних засобів на ходу. Розгортаються не лише підрозділи швидкого реагування, такі як Псковська повітряно-десантна бригада, яка була направлена до Криму. Детальніше у публікації видання Wpolityse *«Jeśli jutro wojna? «Czy rzeczywiście byłaby między naszymi sąsiadami, a nie konflikt regionalny, w którym stroną byłaby i Polska?»* (Якщо завтра війна? «Чи справді між нашими сусідами міг би бути конфлікт, а не регіональний конфлікт, учасником якого також була б Польща?») від 12.04.2021 р.

Конфлікт між Росією та Україною на Донбасі, та будівництво газопроводу «Північний потік-2» з Росії до Німеччини – два найбільш суперечливі питання сьогодення. Кожен опинився в небезпечному тупику. ПВирішення цих двох питань паралельно – розширить простір для переговорів та надасть можливості для потенційних компромісів. Це може призвести до резолюції, яка була б в інтересах усіх сторін. Детальніше у публікації *«A pipeline deal could help end Putin's Ukraine war»* (Угода про газопроводи може допомогти закінчити війну Путіна з Україною) від 13.04.2021 р.

Мотив військового накопичення Росії на кордоні з Україною незрозумілий, але суть питання в непрозорості. Зовнішня політика В. Путіна покликана кинути виклик і збентежити міжнародних

глядачів. Звичайні росіяни нічого не виграють від того, що Кремль направив десятки тисяч солдатів, плюс танки та артилерію, на загрозу сусідній державі, так само, як вони не бачили матеріальної вигоди в анексії Криму в 2014 р. Навпаки, вони постраждали від міжнародні санкції. Але військові авантюри пана Путіна дозволяють йому поставити себе за сильного діяча, який кидає виклик заходу. Захоплення території, яка колись була в Радянському Союзі, займало центральне місце в кампанії з відновлення національної гордості після втрати статусу наддержави. Цей порядок денний життєво важливий для президента, котрий мало що може запропонувати своєму народові. Ендемічна корупція та знуцання над авторитаризмом спричинили економічну стагнацію. Через відсутність плану зробити Росію конкурентоспроможною у цивільних сферах, Кремль покладається на військові пози, кібершпиунство та геополітичні злиги, щоб довести, що їх не можна ігнорувати. Детальніше у статті «*The Guardian view on Nato and Ukraine: a time for solidarity*» (Погляд Guardian на НАТО та Україну: час солідарності) опублікованій виданням «The Guardian» 14.04.2021 р.

У міру загострення напруженості внаслідок конфлікту на Донбасі, що триває, військові аналітики продовжують дискутувати про те, чи готується Росія до вторгнення в Україну. Але як може виглядати таке вторгнення і що буде слідувати за ним? За одним із запропонованих сценаріїв, Кремль може створити підґрунтя для можливого конфлікту, поширивши офіційне визнання на самопроголошені ДНР та ЛНР. Під приводом захисту цих проросійських сепаратистів від агресії України, накопичені на кордонах Росії, почнуть рухатися на захід і швидко поглинуть території, які в даний час контролюються підтриманими Росією силами ЛНР та ДНР. Детальніше у матеріалі «*Is Ukraine Ready for the Next Russian Invasion?*» (Чи готова Україна до наступного російського вторгнення?) опублікованому виданням «The National Interest» від 15.04.2021 р.

У НАТО й у ЄС останніми днями дуже активно обговорювали найбільше скупчення військ Росії біля кордонів України. DW розбиралася, чи приніс результати такий "шквал" дипломатичної активності в Брюсселі. Детальніше у публікації «*Шквал активності в НАТО і ЄС через війська РФ біля України: які результати?*» від 15.04.2021 р.

Росія оголосила про нові обмеження судноплавства через Керченську протоку. Більшість українських експертів очікують насамперед нових економічних збитків. МЗС України різко відреагувало на повідомлення про блокування Росією з 24 квітня по 31 жовтня частини акваторії Чорного моря в напрямку Керченської протоки для військових і державних іноземних кораблів. Українські оглядачі прогнозують, що окрім порушення міжнародного права, цей крок Москви може спричинити економічні збитки для України в короткотерміновій та далекосяжній перспективі. Детальніше у статті DW «*Блокування Росією Керченської протоки завдасть Україні збитків – експерти*» від 16.04.2021 р.

Поки російські війська збираються біля східного кордону України, міжнародне співтовариство задумалося над важливим питанням: чи розпочне Росія новий наступ на Україну? На думку деяких політичних аналітиків та експертів, Росія через тиск на Україну, намагається викликати реакцію нової адміністрації США. Однак інші вчені та спеціалісти стверджують, що можливе нове вторгнення Росії. Після розпаду Радянського Союзу Росія постійно намагалася утримувати своїх сусідів у межах своєї сфери впливу. З огляду на невизначеність того, що попереду, західні

політики та політики повинні бути готовими діяти. Є три варіанти дій щодо реагування на нещодавнє військове скупчення Росії поблизу України, про це у статті «*Three options for West on Putin's Ukraine build-up*» (Три варіанти для Заходу щодо нарощування сил Путіним в Україні) опублікованій виданням Euobserver від 16.04.2021 р.

Російські військові наміри важко вгадати. Але аналітики, а також українські й західні чиновники кажуть, що сильніші Збройні сили України підвищать військову ціну вторгнення для Росії. І Володимиру Путіна потрібно це врахувати, перш ніж йти на будь-яку ескалацію. В роки перед агресією Москви лояльний до Кремля президент Віктор Янукович виснажував Збройні сили України, лишивши їх без ресурсів. Але якщо в 2013 році на оборонний бюджет країни виділяли 1,6% від ВВП, то в 2019-му – вже 3,4%, про що свідчать дані SIPRI. Чисельність військ теж збільшилася. Детальніше у статті «*Армія України стала сильною й впевненою у здатності боротися з Росією*» опублікованій виданням «Українське Слово» від 23.04.2021 р.

Російсько-українське протистояння

Зусилля Росії з маскування традиційних меж між миром і війною викликали жваві дебати в міжнародному інформаційному просторі щодо правильної категоризації конфлікту між Росією та Україною. Кремль наполягає на тому, що збройне протистояння в Україні – це «українська громадянська війна». Така риторика є елементом нарративу про дезінформацію, що лежить в основі семирічної російської кампанії агресії проти України, вміло вписаної в одне речення: конфлікт на сході України – це громадянська війна; Україна несе відповідальність за ескалацію насильства; і Кремль – це просто стурбований спостерігач. Тим часом самі українці завжди чітко усвідомлювали, що вони стикаються з російською агресією, хоча і вкрай нетрадиційним. Пріоритетність журналістської об'єктивності над здоровим глуздом призвела до небезпечно спотворених зображень конфлікту в Україні. Про це на сторінках видання Atlantic Council у матеріалі «*How Putin made the international media his unwitting accomplices*» (Як Путін зробив міжнародні ЗМІ своїми несвідомими співучасниками) від 01.04.2021 р.

Автор видання Коммерсантъ, аналізує загострення ситуації на Сході України. Політичний оглядач Д. Дрізе, вважає, що учасники подій вирішили демонстративно «пограти м'язами». На думку автора, ескалація навколо Донбасу вигідна абсолютно всім: і Росії, і Україні, і США. Про це у публікації «*Почему бы не поиграть в украинский кризис?*» від 02.04.2021 р.

Нарощення російських військ вздовж кордону з Україною та на мосту між материковою частиною Росії і Кримом викликає занепокоєння як в Україні, так і в світі. Що це може значити та що готує Росія? Детальніше про сценарії розвитку подій у публікації «*Machtprobe an der ukrainischen Grenze*» (Випробування сили на українському кордоні) від 03.04.2021 р. видання Sueddeutsche Zeitung.

У матеріалі «*Грозит ли Украине «русское лето*» опублікованому виданням «Новое Время», автор відмічає, що межа протистояння між Росією і США тепер проходить через Донбас. Після

дзвінка глави Білого дому, українська влада відчула прилив упевненості, ставки в протистоянні сторін піднялися ще вище. Але, сторони, пише автор, це США і РФ.

Дії Росії на кордоні з Україною викликали занепокоєння у всьому світі. Нарощування військових сил викликало побоювання можливого наступу Росії, який може вийти за межі районів східної України, які зараз перебувають під контролем Кремля, і призвести до різкої ескалації в умовах тривалого семирічного конфлікту між двома країнами. Західні партнери України відреагували на загрозу, висловивши підтримку українського суверенітету та закликаючи Росію припинити свої агресивні дії. Детальніше у статті «*Is Putin about to launch a new offensive in Ukraine?*» (Чи збирається Путін розпочати новий наступ в Україні?) від 04.04.2021 р.

Військовий оглядач, А. Лавров, аналізує заяви Києва з приводу Донбасу і реальне співвідношенні сил. На його думку, баланс сил між українською армією і «народною міліцією» невизнаних республік не сильно змінився і виглядає урівноваженим. Сторони майже рівні по кількості важкої бронетехніки, зброя і реактивних установок залпового вогню. Одних тільки танків у них по сім сотень. Серйозно поступаються ДНР і ЛНР супротивникові лише по бойових машинах піхоти і бронетранспортерах, що не критично важливе для місцевих умов. Серйозний козир України – її ВПС. Проте, автор вважає, що Київ не проводитиме військових операцій на Сході цієї весни. Більше у публікації «*Весеннее обозрение*» видання «Известия» від 06.04.2021 р.

Звіт місії спостерігачів ОБСЄ підтвердив, що ситуація на сході України серйозно погіршується. Однак, на думку автора, пряме вторгнення Росії в Україну або напад з боку України в районі сепаратистів на даний момент здаються малоймовірними. У Москві зараз пов'язані руки через остаточну фазу будівництва газопроводу «Північний потік-2». Автор вважає, що Росія переслідує основну мету – повернути Україні спірні території в рамках розширеної автономії, щоб продовжувати впливати на регіон. Саме тому, на думку автора, Росія наполягає на буквальному виконанні Мінських угод, які сформульовані в не вигідному для України контексті і, в гіршому випадку, можуть узаконити сепаратистські структури в країні. Нова напруга, в свою чергу, вважає автор, може дати нову свободу дій в переговорах, які зайшли в глухий кут протягом багатьох років з точки зору загальної картини. Про це у статті «*Gefährliches Säbelrasseln im Donbass*» (На Донбасі небезпечно брязкання шабель) опублікованій німецьким виданням Neues Deutschland від 06.04.2021 р.

Цього тижня Україна оголосила, що не буде проводити мирні переговори в столиці Білорусі Мінську після помякшення карантину. На думку українських чиновників, Білорусь перебуває під впливом Росії і не може бути нейтральним місцем для переговорів з Кремлем. Відмова від переговорного майданчику у столиці Білорусі не означає закінчення мирно-переговорів між Україною та Росією. Проте заперечення України проти Мінська як місця переговорної локації, сигналізують про зміну регіонального балансу сил, що повинно насторожити політиків не тільки у Києві, а також у сусідніх країнах-членах НАТО.

З огляду на те, що російські війська в даний час масовуються в окупованому Криму та вздовж російського сухопутного кордону з Україною, не можна ігнорувати можливість використання Білорусі як бази для додаткових російських військових операцій проти України, не зважаючи на

те, що Лукашенко запевняє в тому, що його територія ніколи не послужить базою для вторгнення в Україну. Детальніше у аналітичному матеріалі «*Ukraine rules out a return to Minsk peace talks as Putin tightens his grip on Belarus*» (Україна виключає повернення до мінських мирних переговорів, оскільки Путін посилює владу над Білоруссю) від 07.04.2021 р.

У публікації видання «Коммерсантъ» йдеться про перспективи мирного процесу на Донбасі. На своїй прес-конференції, Д. Козак висловив думку, що «великої війни» не трапиться. Проте, Київ через свою недосвідченість цілком може спровокувати непередбачувані наслідки – тоді Росії доведеться втручатися. Детальніше у статті «*Дети со спичками*» и «*ястребы с саблей*» одинаково *внушают опасения*» від 08.04.2021 р.

Протягом останніх тижнів між українськими військами та підтримуваними Росією сепаратистами посилюються сутички. Спостерігачі відзначили різкий підйом регулярних обстрілів України з позицій сепаратистів у Донецьку та Луганську, місцеві жителі також повідомляли про обстріл з українських танків. Звинувачуючи одне одного в провокаційній поведінці, Росія та Україна, знову готуються до можливості прямого конфлікту. Про це йдеться у публікації «*A Standoff: Why Russia and Ukraine Each Do Not Want to Strike First*» (Протистояння: чому Росія та Україна не хочуть страйкувати першими) від 10.04.2021 р.

Останнє припинення вогню, введене в липні 2020 р., було єдиним, хоча і значним досягненням щодо Донбасу за останні роки. Однак останні ознаки вказують на те, що ситуація може небезпечно загостритися в найближчі тижні. З початку року ситуація на 450-кілометровій лінії фронту на сході України погіршилась із збільшенням кількості обстрілів та жертв. Починаючи з березня, російські ЗМІ почали публікувати заголовки із заголовками на зразок: «Почуття жаху»; «Чи реальна нова війна на Донбасі?»; «Коли почнеться війна на Донбасі?» Українські ЗМІ також відзначили зміну ситуації в регіоні більш збалансовано, але також із занепокоєнням. Їх заголовки звучать більше: «Нова війна чи місцева операція?» «Кінець припинення вогню?». Однак, поки що, немає жодних вказівок на те, що відбудеться ще одна «велика війна». Однак сценарій ескалації зі збільшенням кількості жертв цілком реальний. Про це пише видання New Eastern Europe у публікації «*What's behind Moscow's possible escalation in Donbas*» (Що стоїть за можливою ескалацією Москви на Донбасі) від 11.04.2021 р.

На початку 2014 р., після того як проросійський президент України В. Янукович втік, російські війська захопили Кримський півострів. У березні активісти в місті Маріуполь почали протестувати проти нового уряду України. До квітня це переросло у смертельні зіткнення між проросійськими угрупованнями та українськими збройними силами. Події розгорнулися 9 травня 2014 р., коли проросійські угруповання штурмували штаб поліції Маріуполя. Українські війська залишили місто, але зберегли позиції навколо нього. Якби сепаратисти зберегли контроль у місті, це означало б велику перемогу, і не лише через економічне значення Маріуполя. Багато стратегів розглядали Маріуполь як ключову сходинку для захоплення Росією «сухопутного мосту» через територію України, що з'єднує Росію з Кримським півостровом, подібний крок polegшив би логістику із захопленням Росією Кримом. Детальніше у статті «*Target Mariupol: The Sea Port in Ukraine Just Beyond Russia's Grasp*» (Цільовий Маріуполь: Морський порт в Україні за межами досяжності Росії) від 12.04.2021 р.

Україна вже давно перетворилася в інструмент американської зовнішньої політики. Багато років тому повідомлялося про те, що Вашингтон використовує окремі країни пострадянського простору як таран проти Росії. При цьому в пострадянських країнах не завжди усвідомлюють важливий момент: якщо тебе використовують як таранну колоду, то при ударі можуть відлітати як мінімум тріски, а то і більш ґрунтовні його частини. Коли спробували «таранити» за допомогою Грузії, то ця країна втратила Абхазію і Південну Осетію, Україна втратила Крим і фактично залишилася без частини Донбасу. Чи погано це для Сполучених Штатів Америки? Детальніше у статті «*США окончательно превратили Украину в антироссийский «таран»*» опублікованій виданням «Военное обозрение» від 12.04.2021 р.

Кремль може розглянути можливість одночасного нападу на Україну з півночі та півдня. Вода може бути однією з причин конфлікту. Північно-Кримський канал, був закритий Україною після анексії півострова Росією. Це велика проблема для російської влади на півострові. Канал забезпечував 85 % водних потреб Криму. Торік ситуація з водою стала критичною. Невеликі опади спричиняють виснаження кримських ресурсів. У багатьох місцях вода доступна лише кілька годин на день. Цього року ситуація може навіть погіршитися. В останні тижні Росія посилює свої сили на Кримському півострові і має величезну перевагу, коли йдеться про військово-морські підрозділи, оснащені крилатими ракетами. Росіяни перемістили невелику артилерію та десантні катери з Каспійського моря до Чорного моря. Захід стурбований і вкрай недовірливий до заяв Кремля. Детальніше у публікації «*Czy Rosja może się zdecydować na odcięcie Ukrainy od morza?*» (Чи може Росія вирішити відрізати Україну від моря?) польського видання Wyborcza від 12.04.2021 р.

У міжнародному співтоваристві виникає тривога через велике нарощування російських військових уздовж українського кордону. Побоювання щодо ескалації конфлікту ще більше підсилюється загрозливою риторикою, що виходить із Кремля. Останні два роки Москва вільно роздавала російські паспорти українцям, які проживають у регіонах східної України, які зараз перебувають під контролем Кремля. За цей період, було видано кілька мільйонів російських паспортів. Стратегічне надання російського громадянства є інструментом зовнішньої політики Росії з кінця 90-х років. Більше двох десятиліть російські паспорти використовувались для зміцнення позицій Москви у всьому пострадянському світі та відігравали особливо помітну роль у зусиллях щодо зміцнення прокремлівських сепаратистських рухів у колишніх радянських республіках.

В Україні видача паспортів допомогла прокласти шлях до захоплення Росією Криму в 2014 р. Протягом наступних семи років паспортна політика була значно розширена в рамках зусиль, спрямованих на посилення влади Москви на українському півострові. Нинішня міжнародна увага до України не триватиме вічно. Якщо протягом наступних кількох тижнів жодного наступу Росії не відбудеться, увага перейде в інше місце, і єдиний активний конфлікт в Європі знову випаде з заголовків. Однак загроза російського паспортного імперіалізму буде продовжувати нависати над Україною нескінченно довго. Якщо це питання не буде вирішено, це питання буде періодично експлуатуватися в зручність Кремля, слугуючи інструментом для залякування України та дестабілізації загального регіону. Про це та інше у аналітичній статті видання «Atlantic Council», «*Russian passports: Putin's secret weapon in the war against Ukraine*» (Російські паспорти: секретна зброя Путіна у війні проти України) від 13.04.2021 р.

Виявляється, Росія – не єдина країна, що збирає війська на кордоні України. На додаток до великого нарощування Росії, яке привернуло увагу світу протягом останніх тижнів, з'явилися повідомлення про те, що Білорусь також розміщує сили та військову техніку на своєму українському кордоні способом, який, здається, узгоджується з діями Москви. Все це знаменує різкий відхід від того, про що раніше заявляв стосовно України білоруський диктатор О. Лукашенко, так і проти Заходу після російської анексії Криму в 2014 р. та збройної інтервенції на Донбасі. Незважаючи на те, що Лукашенко не має загальної підтримки цього промосковського напрямку, він ефективно і, мабуть, із захопленням, перетворив свою країну на інший фронт у війні Путіна проти України. Оскільки міжнародне співтовариство стежить за російською військовою діяльністю вздовж східного кордону України, їм тепер також слід уважно стежити за північним кордоном з Білоруссю. Детальніше про це у публікації «*Belarus is the new front in Putin's war against Ukraine*» (Білорусь – це новий фронт у війні Путіна проти України) від 14.04.2021 р.

Перемістивши війська російської армії до кордону з Україною, В. Путіну вдалося привернути увагу світу. Але серед усіх спекуляцій з приводу найімовірнішого наступного кроку Кремля одне ключове питання залишається дражливим без відповіді: чому саме зараз? Зрештою, неоголошена війна між Росією та Україною не є нічим новим. Як і у випадку з будь-яким великим геополітичним гамбітом, нинішні дії Росії, що б'ються на шаблях, швидше за все, зумовлені низкою збіжних факторів. Про це у статті Atlantic Council «*Putin's saber-rattling reflects Russian rage over the loss of Ukraine*» (Шаблет Путіна відображає лють Росії з приводу втрати України) від 15.04.2021 р.

Чому президент Росії Путін розміщує війська поблизу України? Українські та західні політики цілі дні ламали голову над цим. І вони майже щодня застерігають Росію не перетинати власні національні кордони. Збройні сили перевозять танки, транспортні машини, гаубиці та ракетні установки на вантажних вагонах до кордонів з усієї країни. Це мобілізація через десять часових поясів, подібно до того, як ніби Росію чекає велика війна. Чому? У Росії спостерігачі обговорюють п'ять можливих сценаріїв. Детальний аналіз того що відбувається на українсько-російському кордоні у матеріалі «*In der Zange*» (У плоскогубцях), опублікованому виданням «ZEIT» 14.04.2021 р.

Десятки тисяч солдатів перебувають на українському кордоні, що викликає занепокоєння щодо військової ескалації. Тим не менше, можна припустити, що війни немає. Сім років тому Кремль вразив усіх: він розпочав переміщення військ та військової техніки до українського кордону. Лише через день, 27 лютого 2014 р., озброєні люди штурмували парламент на українському півострові Крим і підняли російський прапор. Вже тоді за нападом підозрювали російські сили. Тож не дивно, коли зараз багато людей шоковано дивляться на Воронеж на заході Росії, приблизно в 170 кілометрах від українського кордону. Там і в анексованому Криму зібралось більше російських солдатів з військовою технікою, ніж з 2014 року. Чи готується Москва до відкритого нападу на сході України? Відповідь на це запитання у публікації «*Was hinter den Moskauer Muskelspielen steckt*» (Що стоїть за московськими іграми в м'язах) від 17.04.2021 р.

Значне нарощування російських військових уздовж українського кордону, з півночі, сходу та незаконно окупованого Криму, викликало тривогу не лише в Києві, але і в столицях НАТО. Генеральний секретар Альянсу Єнс Столтенберг висловив занепокоєння з приводу «найбільшого

збору російських військ з часу незаконної анексії Криму в 2014 р. і закликав Росію негайно деескалювати ситуацію. Європейське командування американських військових підняло рівень контролю за Україною до найвищого рівня – потенційної неминучої кризи. Українське керівництво брало активну участь у переговорах зі своїми західними партнерами щодо цих подій та можливості подальшої ескалації, включаючи президента США Джо Байдена. Попри те, що українці мають вагомі причини насторожитись можливістю розширення війни, вони також засвоїли свій урок за шість років конфлікту з Росією – вони не мають ілюзій, незважаючи на всю підтримку своїх союзників. Вони знають, що це залежить від них, щоб захистити свій суверенітет, і твердо налаштовані зробити це, як це було в 2014 р. – і зараз вони набагато краще підготовлені і готові до цього. Про це та ін. у статті «*Russia's military build-up on the border with Ukraine: intimidation, imminent escalation or both?*» (Російське військове нарощування на кордоні з Україною: залякування, неминуча ескалація чи те й інше?) опублікованій виданням New Eastern Europe 21.04.2021 р.

Міністр оборони Росії С. Шойгу заявив 22 квітня, що російські війська почнуть відступати з позицій, розташованих поблизу українського кордону, і повертатися до своїх баз. Якщо повністю здійснити відведення – це призведе до деескалації напруженості, спричиненої масовим нарощуванням російських військових поблизу України. Серед виправданого відчуття полегшення в Києві та інших європейських столицях, критично важливо підкреслити, що кампанія агресії В. Путіна проти України залишається далеко не закінченою. Хоча потенційної загрози повномасштабного російського весняного наступу вдалося уникнути, загроза різкої ескалації залишається цілком реальною. Залишається з'ясувати, чи буде заявлений Росією вивід військ стосуватися всіх нарощених у регіонах, що межують з Україною. Детальніше про це у аналітичному матеріалі «*Putin withdraws troops but Russo-Ukrainian War continues*» (Путін виводить війська, але російсько-українська війна триває) від 22.04.2021 р.

Закривши для іноземних військових кораблів води біля узбережжя Криму, Росія вкотре демонструє силу. Тим часом за лаштунками точиться війна за легалізацію російського контролю над українськими водами. Починаючи від 24 квітня і до кінця жовтня, Росія оголосила про закриття трьох морських районів поблизу узбережжя анексованого Криму. Аналітики називають російську заборону демонстрацією сили, яка має передовсім символічне значення. Адже заборонено лише рух військових кораблів та інших державних суден, наприклад, гідрографічних. Сенс заборони, яка на перший погляд є дуже дивною, можна зрозуміти лише у контексті дипломатичного протистояння, яке вже не один рік триває у міжнародних організаціях навколо захоплених Росією українських вод. Важливо, як на кроки Росії реагують міжнародні організації, що відповідають за координацію міжнародного судноплавства. Детальніше про це у статті «*Як Росія легалізує анексію у Чорному морі*» опублікованій DW від 26.04.2021 р.

УКРАЇНА У ФОКУСІ ІНОЗЕМНИХ ЗМІ: РЕФЕРАТИВНО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Квітень 2021

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Виконавці проєкту:

Т. Полтавець (відповідальна за випуск),
А. Бергелський (інфографіка),
О. Каращук, І. Соболева,
В. Вакульчук

Комп'ютерне верстання:

Н. Крапіва

Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 1,67.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net